

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz*

Uğur ÇINGİLOĞLU**

Yusuf Can GÖKKAYA***

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye’de dijital feminizm olgusunu ve kadınların ataerkiye karşı direniş pratiklerinin, X platformundaki paylaşım trendleri temelinde nasıl biçimlendiğini incelemektedir. Takipçi sayısı ve platformda aktif olma/düzenli paylaşım kriterleri doğrultusunda seçilen üç feminist X hesabından elde edilen veriler ışığında, Türkiye’de feminist içerik üreten ve paylaşan öznelerin çevrimiçi etkinlikleri nitel ve nicel yöntemlerle analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında belirlenen feminist hesapların ve hashtag kampanyalarının paylaşımları içerik analiziyle incelenmiş; ortaya çıkan temalar, etkileşim istatistikleri ve zaman içinde trend olan konular saptanmıştır. Kruskal Wallis testine göre X’te aktif olan KCDP, KADAV ve EŞİK hesapları; yorum, retweet, beğeni ve görüntülenme oranları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.05$). Trendlere bakıldığında en fazla etkileşimin yaratıldığı temaların kadın cinayetleri, beden ve sağlık politikaları, erkek şiddeti ve toplumsal tahakküm olduğu belirlenmiştir. İçerik analizine göre; cinsiyete dayalı şiddet ve hak ihlalleri, feminist kolektif eylem ve dayanışma, yasal haklar ve politik mücadele, ekonomik ve sağlık temelli eşitsizlikler, eğitim ve güçlenme, kriz döneminde kadınlar temaları ortaya çıkmıştır. Dijital platformlarda üretilen feminist söylem, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine yeni bir kamusal alan açmış ve çevrimiçi dayanışmanın somut eylemlere dönüşmüştür. Bu yönüyle çalışma, dijital feminizmin Türkiye’deki güncel durumunu ortaya koyarken, X platformunda etkileşim metriklerinin, trendlerin ve içeriklerin bir arada alındığı sınırlı sayıda çalışmalardan olup gelecekteki araştırmalara zemin hazırlamayı hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Feminizm, Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi, Kadın Direnişi, Sosyal Medya Aktivizmi, X Platformu.

Başvuru / Kabul: 30 Mayıs 2025 / 01 Ağustos 2025

Atıf: Çingiloğlu, U., Gökkaya, Y. C. (2025). Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz, *İmgelem*, Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı, 269-314.

*Bu araştırma makalesinin verileri anket veya mülakat teknikleri kullanılarak elde edilmediğinden etik kurul izni gerekmemiştir. / In this research article, ethics committee permission was not required as the data were not obtained using survey or interview techniques.

**Doktora, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonomi ve Finans ABD, Manisa/Türkiye. E-posta: u.cingiloglu@gmail.com, ORCID Numarası: [0000-0003-0526-8690](https://orcid.org/0000-0003-0526-8690), ROR ID: <https://ror.org/053f2w588>

***Yüksek Lisans, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD, İzmir/Türkiye. E-posta: yusufcangokkaya@gmail.com, ORCID Numarası: [0000-0003-4367-0920](https://orcid.org/0000-0003-4367-0920), ROR ID: <https://ror.org/02eaafc18>

Digital Feminism and Women's Resistance Practices: A Mixed-Methods Analysis of Feminist X (Formerly Twitter) Accounts in Turkey

ABSTRACT

This study examines digital feminism phenomenon in Turkey and how women's practices of resistance against patriarchy are shaped based on sharing trends on the X platform. Drawing on data from three feminist X accounts which selected based number of followers and platform activity/regular content sharing criteria, the online activities of actors who produce and disseminate feminist content in Turkey were analyzed using both qualitative and quantitative methods. The posts of selected feminist accounts and hashtag campaigns were analyzed through content analysis; emerging themes, engagement statistics, and trending topics over time were identified. According to the Kruskal Wallis test, the KCDP, KADAV, and EŞİK accounts which are active on X show statistically significant differences in terms of comment, retweet, like, and view rates ($p<0.05$). The themes that generated the highest engagement were identified as femicide, body and health policies, and male violence and patriarchal domination. Content analysis showed that emerging themes include gender-based violence and rights violations, feminist collective action and solidarity, legal rights and political struggle, economic and health-related inequalities, education and empowerment, and women during times of crisis. The feminist discourse produced on digital platforms has created a new public space for the struggle for gender equality, and that online solidarity has translated into concrete actions. In this respect, this study reveals the current state of digital feminism in Turkey and is among the limited number of studies that simultaneously consider engagement metrics, trends, and content on the X platform, aiming to lay the groundwork for future research.

Keywords: Digital Feminism, Gender Sociology, Women's Resistance, Social Media Activism, X Platform.

Received / Accepted: 30 May 2025 / 01 August 2025

Citation: Çingiloğlu, U., Gökkaya, Y. C. (2025). Digital Feminism and Women's Resistance Practices: A Mixed-Methods Analysis of Feminist X (Formerly Twitter) Accounts in Turkey, *İmgelem*, New Media Studies Special Issue, 269-314.

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi, iletişim teknolojilerindeki dönüşüm sayesinde yeni mecralara taşınmıştır. Özellikle sosyal medya, feminist hareketin sesini duyurması ve geniş kitleleri seferber etmesi için kritik bir alan haline gelmiştir (Cochrane 2014). “Dördüncü dalga” olarak adlandırılan güncel feminizm dalgası, büyük ölçüde dijital platformlar üzerinden örgütlenmekte ve hashtag’ler gibi araçlarla küresel ölçekte etki yaratmaktadır (Clark 2016; Mendes, Ringrose ve Keller 2018). Dijital feminizm kavramı, geleneksel feminist söylemlerin çevrimiçi ortama uyarlanmasını ve internet aracılığıyla yeni direnme stratejilerinin geliştirilmesini ifade etmektedir (Daniels 2009; Fotopoulou 2016). Bu bağlamda, kadınların maruz kaldığı ayrımcılık ve şiddet vakaları, sosyal medya kampanyaları sayesinde görünürlük kazanmakta; bireysel deneyimler kolektif bir bilince dönüşerek toplumsal değişim talebine dönüşmektedir (Thrift 2014; Altınay 2014).

Dijital medya, klasik kamu alanı anlayışını dönüştürerek, farklı grupların kendi söylemlerini üretebildiği çoklu ve dağınık karşı-kamusal alanların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Papacharissi 2015). Yapılan çalışma, X platformunda feminist hesapların, egemen ataerkil söyleme karşı alternatif dijital kamusal alanlar oluşturmalarını ve bu alanlarda kadın dayanışmasını örgütlemelerini inceleyerek, Habermas sonrası dijital kamu alanı tartışmalarıyla uyumlu bir perspektif sunmaktadır. Diğer yandan Gill’in feminist medya teorisi,

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişî Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

dijital medyanın kadın temsilleri, cinsiyetçi söylemler ve feminizmin popülerleşmesi üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır (Gill 2007; Gill ve Scharff 2011). Banet-Weiser (2018) ise dijital çağda popüler feminizmin nasıl kitleselleştiğini, sosyal medyanın kadın hareketleri üzerindeki dönüştürücü etkilerini tartışmaktadır.

Türkiye’de dijital feminizm olgusu, toplumsal cinsiyet sosyolojisi açısından önemli ve güncel bir çalışma alanıdır. Türkiye kadın hareketi, tarihi boyunca farklı dönemlerde çeşitli engellerle karşılaşmış; ancak her defasında mücadele pratiklerini dönemin koşullarına uyarlayarak direnç göstermiştir (Şen ve Kök 2017). Son yıllarda, anaakım medyanın büyük ölçüde iktidar kontrolünde olması ve sokak protestolarının kısıtlanması, kadın hakları savunucularını dijital mecralara yöneltmiştir. X (eski adıyla Twitter) gibi platformlar, ifade özgürlüğünün kısıtlandığı bir ortamda muhalif sesler için alternatif bir kamusal alan işlevi görmektedir (Şener 2021). X gibi dijital platformlar, ifade özgürlüğünün kısıtlandığı, kamusal alanın “istisna hâline” (state of exception) tabi tutulduğu dönemlerde, muhalif sesler için alternatif kamusal alanlar yaratmaktadır (Agamben 2005). Bu platformlar, Chantal Mouffe’un “agonistik alan” olarak tanımladığı biçimde, farklı toplumsal aktörlerin (özellikle marjinalleşmiş ve baskı altında kalan grupların) çatışma, tartışma ve direniş yoluyla kendi politik söylemlerini inşa edebildikleri karşıt kamusal alanlara dönüşmektedir (Mouffe 2011). Nitekim feminist aktivistler, X platformunu hem ulusal gündemi takip etmek hem de kadın hakları konusunda kendi gündemlerini oluşturmak için etkin biçimde kullanmaktadır. Bu sayede çevrimiçi kampanyalar ile kısa sürede geniş kitlelere ulaşılabilen; cinsel şiddet, kadın cinayetleri, İstanbul Sözleşmesi gibi konularda kamuoyu oluşturulmaktadır (Eslen-Ziya 2013; Öztunç 2023).

Dijital platformlar, kadınların yalnızca “sessiz kalmamalarını” sağlamakla kalmamış, aynı zamanda ataerkil normlara meydan okudukları bir direniş alanı yaratmıştır. Geleneksel medyada temsil edilmeyen veya marjinalize edilen kadın hikâyeleri, X üzerinden görünürlük kazanmıştır. Örneğin #MeToo, #YesAllWomen, #sendeanlat gibi etiketler altında milyonlarca kadın deneyimini paylaşmıştır (Mendes vd. 2018; Özdemir 2015). Bu gelişme, feminizmin yalnızca kuramsal ve kapalı çevrelerde tartışılan bir konu olmaktan çıkarak, toplumun geniş kesimlerince konuşulur hale gelmesini sağlamıştır. Özellikle Türkiye’de 2010’lu yıllardan itibaren sosyal medyada art arda ortaya çıkan kadın dayanışma kampanyaları, kadınların gündelik hayatta karşılaştıkları cinsiyetçi uygulamaları ifşa etmiş ve ataerkil söylemlere karşı alternatif bir söylem üretimine katkı sunmuştur (Kuyucu 2013; Kekeç ve Taşcıoğlu 2018).

Bu çalışmanın gerekliliği, dijitalleşen dünyada toplumsal hareketlerin sosyal medyadaki dönüşümünü anlama ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Türkiye’deki mevcut literatürde dijital feminizmle ilgili yapılan araştırmalar genellikle kadınlık deneyimlerine ilişkin derlemeler olup (Dinçer 2023; Çınarlı 2024), nitel desenlerde ise bu deneyimlerin (Eslen-Ziya 2013; Kaya 2022) yanı sıra sosyal medyadaki kadın hareketleri, dernekler ve blogların incelendiği de görülmektedir (Şener 2021; Kama-Özelkan 2024; Kökalan-Çımrın, Öztürk ve Demir 2024). Buradaki mevcut çalışmalar genel olarak kadınların ve feminist örgütlerin yeni medyayı nasıl kullandığına yoğunlaşmakta; kadın hareketlerinin sosyal medyayı dayanışma ağları kurmak, alternatif feminist karşı-kamular oluşturmak, bilgi ve haber yaymak gibi amaçlarla kullanım pratiklerini incelemektedir. Öte yandan kadın örgütleri ve feminist oluşumların X platformunu sınırlı kullanımlarında metrikleri inceleyerek içerik analizi yürüten sınırlı araştırma mevcuttur (Altuntaş ve Yeniçeri-Alemdar 2022). Dolayısıyla özellikle X platformundaki yeni biçimsel boyutlar yeterince derinlik kazanmamıştır ve yapılan çalışmaların çoğu yalnızca betimleyici düzeyde kalmaktadır. Bu çalışma ise paylaşım temelli, karma yöntemli bir yaklaşım sunarak söylem ve tematik yapıların izini sürmektedir. Özellikle X platformundaki paylaşım trendlerinin, kadın hareketinin strateji ve söylemlerini nasıl şekillendirdiği sorusu önemli bir araştırma boşluğuna işaret etmektedir. Bu makale, söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlamakta ve Türkiye’deki dijital feminizm pratiklerini sosyolojik bir perspektifle ele almaktadır. Çalışma, dijital feminist aktivizmin literatürdeki yerine katkı sunarken, Türkiye bağlamından elde edilen bulgularla küresel feminist teori ve pratik tartışmalarına da ışık tutması beklenmektedir. Ayrıca bu çalışma, dijital ortamdaki direnişin olanakları ve sınırlılıklarını ortaya koyarak toplumsal cinsiyet çalışmaları ve yeni medya araştırmaları kesişimindeki kuramsal tartışmalara katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, dijital feminizm söylemlerinin ve feminist aktivizm pratiklerinin, sosyal medya hesaplarında paylaşılan içerikler üzerinden nasıl şekillendiğini toplumsal cinsiyet sosyolojisi bakımından incelemektir. Bu çalışma; sosyal medya platformlarından X’te aktif olan feminist hesaplar arasında etkileşim biçimleri arasındaki farklılıkları ve kadın temsili, aktivizm stratejileri ve direniş pratiklerine ait trendler ve temaları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın kapsamı; Türkiye’de feminist içerik üretimi açısından öne çıkan ve kamuoyunda belirli bilinirliğe sahip kolektif topluluk/hareket/inisiyatif hesapları arasından ulusal bazda kadın hakları savunuculuğu yapan ve en az 1 yıldır aktif ve düzenli paylaşımda bulunan üç X hesabı ile sınırlıdır. Diğer X hesaplarının dahil edilmeme

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

kriterleri ise yöntem bölümünde açıklanmıştır. Araştırmanın yanıt aradığı temel sorular şu şekilde sıralanmaktadır:

- Feminist X hesaplarının yorum, retweet, beğeni ve görüntüleme etkileşimleri nasıldır?
- Feminist X hesaplarının kadın temsili, aktivizm stratejileri ve direniş pratiklerine yönelik öne çıkardıkları temalar nelerdir?

Literatür

Dijital Feminizm ve Dördüncü Dalga

Feminizm, tarihsel süreçte farklı dalgalar halinde gelişmiş ve her dalga, iletişim ortamlarındaki değişimlerle şekillenmiştir (Cochrane 2014). 21. yüzyılın başından itibaren ortaya çıkan dördüncü dalga feminizm, dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte anılır hale gelmiştir. Bu dalga, kadınların hak arayışında interneti ve sosyal medyayı etkin şekilde kullanmalarıyla karakterize olmaktadır (Munro 2013; Martin ve Valenti 2013). “Dijital feminizm” kavramı, feminist ideolojinin çevrimiçi ortama taşınmasını ifade ederken, bazı yazarlar tarafından siber feminizmin bir devamı veya evrimi olarak da görülmektedir (Daniels 2009). Siber feminizm 1990’larda ortaya çıkan ve teknolojinin toplumsal cinsiyet ilişkilerini dönüştürebileceğine dair ütopyacı bir yaklaşım sergileyen kuramsal bir akım olmuştur. Günümüzde ise dijital feminizm, daha pratik ve eylem odaklı bir çerçevede, sosyal medya ağlarını kullanarak ataerkil yapıları sorgulamayı ve kadın deneyimlerini görünür kılmayı amaçlamaktadır (Fotopoulou 2016).

Dijital feminizmin kuramsal temelleri, iletişim ve toplumsal hareketler kuramlarındaki yeni kavramlarla da örtüşmektedir. Feminist X hesaplarındaki yorum, retweet, beğeni ve görüntüleme etkileşimlerine ait metrikler kapsamında; Castells’in “ağ toplumu” ve “enformasyonel kapitalizm” kavramları, bu hesapların dijital ağlarda etkileşim pratiklerini ve dijital aktivizmin teknik-temel yapılarını anlamak için önemli bir dayanak sağlayabilir (Castells 2012). Bu yaklaşım, etkileşim metriklerinin sadece birer sayı değil, aynı zamanda dijital feminist ağların gücünü, yayılımını ve kolektif mobilizasyon potansiyelini ortaya koymaktadır. “Feminist X hesaplarının kadın temsili, aktivizm stratejileri ve direniş pratiklerine yönelik öne çıkardıkları temalar kapsamında ise, Melucci’nin yeni toplumsal hareketler teorisi, bu temaların kimlik, kültür ve dayanışma üzerinden nasıl inşa edildiğini, bireysel deneyimlerin kolektif bir söyleme dönüşümünü ve yeni dijital eylem biçimlerini analiz etmek için kullanılmıştır (Melucci 1996). Ayrıca Fraser’ın “karşı-kamusal alan” kavramı, X platformunda feminist hesaplar tarafından oluşturulan içeriklerin ve temaların egemen ataerkil söyleme alternatif üreterek

dijital karşı-kamusal alanlar oluşturmalarını değerlendirmemize olanak tanımıştır (Şener 2021). Böylece hem metrikler hem de içerik temaları, dijital toplumsal hareketler kuramları ışığında çok yönlü olarak incelenmiştir.

Dördüncü dalga feminizm, içerik ve yöntem açısından önceki dalgalardan farklılıklar göstermektedir. Birinci ve ikinci dalga daha çok hukuki ve politik hak taleplerine odaklanırken, üçüncü dalga kimlik siyasetini ve çeşitliliği vurgulamıştır. Dördüncü dalga ise teknoloji aracılığıyla “kişisel olan politiktir” anlayışını küresel bir harekete dönüştürmüştür (Mendes vd. 2018). Bu dalgada kadınlar, deneyimlerini X akışları, bloglar, podcast’ler ve videolar aracılığıyla paylaşarak farkındalık yaratmaktadır. Örneğin, Cochrane (2014) dördüncü dalgayı “internet ile büyüyen feminizm” olarak tanımlarken, çevrimiçi platformların feminist söylemi güçlendirdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, Banet-Weiser (2018) popüler kültürdeki dijital feminizmi “güçlendirilmiş” ancak aynı zamanda “popülist” yönleriyle ele alarak çevrimiçi feminist ifadelerin yaygınlaşırken ticarileşebileceğine de dikkat çekmektedir. Bu kuramsal tartışmalar, dijital feminizmin hem büyük bir potansiyel taşıdığını hem de kendi iç çelişkileri ve zorlukları olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal Medya ve Feminist Aktivizmin Yükselişi

Sosyal medya, feminist aktivizmin pratiklerini küresel ölçekte dönüştürmüştür. X, Facebook ve Instagram gibi platformlar, kadın hareketine yeni mobilizasyon araçları sağlamış ve özellikle hashtag kullanımı, dayanışmayı ifade etmenin ve kampanya örgütlemenin sembolü haline gelmiştir (Clark 2016). 2010’lu yıllarda dünya genelinde ortaya çıkan feminist hashtag kampanyaları, dijital aktivizmin gücünü gözler önüne sermiştir. Örneğin, 2014 yılında ABD’de Elliot Rodger adlı failin kadın düşmanı anlayışla gerçekleştirdiği saldırının ardından doğan #YesAllWomen etiketi, kadınların ortak deneyimlerine dayanan küresel bir ifşa hareketine dönüşmüştür (Thrift 2014). Bu etiket altında milyonlarca kadın, günlük yaşamlarında maruz kaldıkları cinsiyetçilik örneklerini paylaşarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaygınlığına dikkat çekmiştir. Benzer şekilde, #WhyIStayed etiketi, aile içi şiddet mağduru kadınların “neden ayrılmadıklarını” anlattığı bir alana dönüşmüş; böylece mağdurları suçlayan yaygın toplumsal yargılara karşı güçlü bir karşı anlatı oluşturulmuştur (Clark 2016). Hashtag feminist aktivizmi olarak adlandırılan bu pratik, dijital ortamda anlatı inşa ederek politik bilinç yaratmanın etkin bir yolu olarak değerlendirilmektedir (Alikılıç ve Baş 2019). Mendes vd. (2018) #MeToo hareketine ilişkin çalışmalarında dijital feminist aktivizmin tecavüz kültürüne meydan okumada büyük bir potansiyel taşıdığını, ancak aynı zamanda tekrarlayan travma ve yanlış anlaşılma risklerini de barındırdığını vurgulamışlardır. #MeToo, 2017’de Hollywood’dan

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

başlayarak dünya geneline yayılan bir ifşa hareketi olarak milyonlarca kadının cinsel taciz ve saldırı deneyimini ifşa etmesini sağlamış ve pek çok ülkede kamusal tartışmaları tetiklemiştir (Mendes vd. 2018).

Hashtag’ler aracılığıyla yapılan feminist mücadele, farklı coğrafyalarda benzer dijital stratejilerin benimsenmesine ilham vermiştir. Hindistan’da kadınların uğradığı tacizi ifşa etmek için kullanılan #DelhiGangRape ve #HangTheRapist gibi etiketler, yerel kadın direnişinin dijital alandaki yansımalarıdır (Losh 2014). Almanya’da 2013 yılında başlayan #aufschrei hareketi, kadınların maruz kaldıkları günlük cinsiyetçi tacizleri anlatmasıyla ulusal bir yüzleşmeye yol açmıştır (Drüeke ve Zobl 2016). Güney Kore’de #IamAFeminist etiketi altında kadınlar feminist kimliklerini sahiplenirken, buna karşı oluşan erkek tepkisi de ayrı bir dijital mücadele alanı yaratmıştır (Kim 2017; Jeong ve Lee 2018). Bu örnekler, sosyal medya aktivizminin yerel bağlamlara uyarlanabildiğini ancak özünde benzer amaçlar için (patriyarkal kültürü ifşa etmek ve dayanışma kurmak) kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca dijital aktivizm sayesinde feminist söylemler coğrafi sınırları aşarak uluslararası bir yankı bulmaktadır. Örneğin, Kenyalı bir genç kıza tecavüz eden faillerin serbest kalmasına karşı başlatılan #JusticeForLiz kampanyası, kısa sürede küresel bir destek almış ve nihayetinde adaletin sağlanmasına katkıda bulunmuştur (Higgs 2015). Benzer biçimde, Covid-19 sonrası dönemde dijital feminist aktivizmi hızlanmıştır. Pandemi döneminde cinsel şiddet ve ev içi şiddetle mücadelede dayanışma ağları oluşturulmuştur (Mlambo-Ngcuka 2020; O’Shanassy 2022). Covid-19 salgını sırasında fiziksel toplanmalar yasaklandığı için feminist aktivistler dijital mecralarda daha aktif hale gelmiş, çevrimiçi protestolar, kampanyalar ve performanslar artmıştır. Pandemi dönemi karantinaları sırasında dünya genelinde ev içi şiddet vakalarında ciddi artışlar gözlenmiştir. Bu kriz “paralel bir pandemi” olarak tanımlanmıştır (Banerjee ve Kankaria 2022). Bu durum, çevrimiçi kadın dayanışmasının ulusötesi boyutunu gözler önüne sermektedir. Nitekim toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı Birleşmiş Milletler (BM) başta olmak üzere Avrupa Konseyi, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi (UNWOMEN) uluslararası çapta önemli düzenlemeler getirmişlerdir (Bitmez 2019).

Sosyal medya platformları, feminist aktivistlerin hızlı örgütlenmesine ve mesajlarını dolaşıma sokmasına imkân tanıyan teknik özellikler barındırmaktadır. X platformunun retweet ve mention (bahsetme) özellikleri, bir mesajın veya kampanyanın viral olmasını kolaylaştırırken, Facebook grupları ve etkinlik sayfaları kitle mobilizasyonunu desteklemiştir.

Instagram ise görsel anlatı gücüyle özellikle genç kadınların hikâyelerini görselleştirerek paylaşımlarına olanak tanımıştır (Eagle 2015). Örneğin #EverydaySexism projesi, günlük cinsiyetçilik deneyimlerinin hem metin hem görsel yoluyla paylaşılması sayesinde uluslararası bir farkındalık kampanyasına dönüşmüştür (Alikılıç ve Baş 2019). Bu çeşitlilik, feminist hareketin mesajını iletirken farklı medya formlarının (metin, fotoğraf, video) bir arada kullanımını da göstermektedir. Ancak dijital platformların teknik ve algoritmik yapıları, feminist mesajların yayılması ve görünürlüğünü sadece kullanıcıların eylemlerine bırakmamaktadır. X, Facebook ve Instagram gibi platformlarda paylaşımların kimin haber akışında görüneceği, hangi içeriklerin viral olacağı ya da hangilerinin sansürle karşılaşacağı büyük ölçüde platformların sahip olduğu algoritmalara ve ticari çıkarlara bağlıdır (Van Dijck 2013; Gillespie 2018). Algoritmik eşitsizlik, bazı toplumsal grupların içeriklerinin daha az görünür olmasına veya sıklıkla moderasyon/sansür riskiyle karşılaşmasına yol açabilmektedir (Noble 2018; Gorwa, Binns ve Katzenbach 2020). Bu nedenle dijital feminizmin olanakları yanı sıra platform kapitalizminin getirdiği sınırlar da çalışmalarda dikkate alınmalıdır.

Bununla birlikte, sosyal medyanın hız ve gerçek zamanlılık vurgusu, feminizm gibi derin tartışma gerektiren konularda zaman zaman yüzeyselleşme riskini de beraberinde getirmektedir. Barassi (2015) ve Papacharissi (2015), çevrimiçi politik katılımın “zayıf bağlar” ve “duygusal tepkiler” üzerinden ilerleyebildiğini, bunun da uzun vadeli kolektif kimlik oluşumunu zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla sosyal medya, feminist aktivizme yeni enerji ve görünürlük kazandırmakla birlikte, beraberinde hızlı tüketim ve dikkat dağınıklığı gibi sorunları da getirebilmektedir. Bu ikili yapı, literatürde “dijital aktivizmin ikilemi” olarak ele alınmakta; diğer bir deyişle sosyal medyanın hem güçlü bir mobilizasyon aracı hem de sürdürülebilir değişim için tek başına yetersiz bir mecra olabileceği tartışılmaktadır (Gladwell 2010; Tufekci 2017).

Türkiye’de Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri

Türkiye’de kadın hareketi, dijital teknolojilerin sağladığı imkanları hızlı biçimde benimseyerek yeni bir mücadele alanı yaratmıştır (Şen ve Kök 2017). Özellikle 2010’lu yıllardan itibaren birçok feminist grup, platform ve bireysel aktivist, sosyal medyayı örgütlenme, bilinç yükseltme ve protesto amacıyla etkin kullanmaya başlamıştır. Eslen-Ziya (2013), Türk kadın hareketinde sosyal medyanın yeni bir kaynak olduğunu vurgulayarak kadınların artık çevrimiçi ağlar üzerinden tartışmalara katıldığını, ağlar kurup protestolar organize ettiğini belirtmektedir. Dijital platformlar, Türkiye’de kadın mücadelesine yeni bir boyut eklemiştir. Son yıllarda sayısız feminist sosyal medya hesabı ve blog ortaya çıkmış, bunlar arasında özellikle kadına

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

yönelik şiddeti ve kadın cinayetlerini durdurma mücadelesine odaklananlar öne çıkmıştır. Bu hesaplar ve çevrimiçi topluluklar erkek şiddetini ifşa etmek, şiddet mağduru kadınlara destek olmak ve yargı süreçleri üzerinde baskı oluşturmak için sosyal medyayı etkin bir araç olarak kullanmaktadır (Şener 2021). Türkiye’de feminist gündemin dijital alandaki başlıca konuları; kadın cinayetleri, kadına yönelik şiddet, günlük hayatta karşılaşılan cinsiyetçilik örnekleri, politikacı ve medya söylemlerindeki mizojini, İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanması, nafaka ve çocuk istismarı yasaları, kürtaj hakkı, çalışma hayatında kadınların karşılaştığı eşitsizlikler ve emek sömürüsü, LGBTİ+ hakları ile başörtüsü tartışmaları gibi geniş bir yelpazede çeşitlenmektedir (Nas 2016; Öztunç 2023). Bu çeşitlilik, dijital feminizmin Türkiye’de yalnızca kentli seküler kadınlara özgü bir alan olmadığını, farklı kesimlerden kadınların kendi özgün talepleriyle bu alana dahil olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de dijital feminist direnişin en görünür olduğu alanların başında #KadınCinayetleri ve #İstanbulSözleşmesiYaşatır gibi etiketlerle şekillenen ve yürütülen kampanyalar gelmektedir. “Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu” gibi sivil toplum oluşumları, sosyal medyayı kullanarak her ay işlenen kadın cinayetlerinin istatistiklerini paylaşmakta, kurbanların isimlerini ve hikâyelerini duyurarak kamusal hafıza oluşturmaktadır (Özkan 2018). Örneğin Platform’un verilerine göre 2008-2019 arasında Türkiye’de 3185 kadın, çoğunlukla mevcut veya eski eşleri/partnerleri tarafından öldürülmüştür (Şener 2021). Bu vahim tablo, her yıl 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşüne ve 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü etkinliklerine binlerce kadının katılmasının ardındaki itici güçlerden biridir. Sosyal medya, bu etkinliklerin organizasyonunda ve duyurulmasında kilit rol oynamakta; protesto çağrıları, bildiri metinleri ve hukuki talepler X üzerinden geniş kitlelere ulaştırılmaktadır (Kaya 2018). Özellikle 2021 yılında Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararı, dijital feminist aktivizmin doruk noktalarından birini oluşturmuştur. X platformunda #İstanbulSözleşmesiYaşatır ve #İstanbulSözleşmesindenVazgeçmiyoruz gibi etiketler altında yüz binlerce paylaşım yapılmış; kadın örgütleri, aktivistler, barolar ve muhalefet temsilcileri çevrimiçi alanda güçlü bir tepki örgütlemişlerdir. Bu içeriklerin analizi, çevrimiçi mücadelenin temelinde kamuyu bilgilendirme, pes etmeme, toplumsal fayda için birlikte hareket etme ve kararlılık temalarının öne çıktığını ortaya koymaktadır (Öztunç 2023). Nitekim dijital kampanyalar sayesinde kamuoyu baskısı yaratılmış, ülke genelinde eş zamanlı protestolar düzenlenebilmiş ve kararın hukuki boyutları yoğun biçimde tartışılmıştır. Bu örnek,

dijital feminizmin çevrimdışı etkisinin somut bir göstergesi olmuştur. Çevrimiçi platformlar, kadın hareketinin sahadaki eylemliliğini destekleyen ve büyüten bir işleve sahiptir.

Türkiye’de dijital feminist aktivizmin dikkat çeken bir diğer boyutu, #sendeanlat gibi kampanyalarla kadınların deneyimlerini kitlesel olarak paylaşımlarıdır. 2015 yılında ülke gündemine oturan #sendeanlat¹ etiketi, kadınların maruz kaldıkları taciz ve cinsel şiddet hikâyelerini anlattıkları bir ifşa dalgası başlatmıştır (Özdemir 2015). Özellikle genç kadınların yoğun katılım gösterdiği bu kampanya, kısa sürede yüz binlerce tweet ile büyümüştür. Yapılan akademik incelemeler, #sendeanlat paylaşımlarının cinsiyetçi söylemin yeniden inşasını sağladığını, başka bir deyişle daha önce üstü örtülen veya bireysel istisna olarak görülen taciz vakalarının aslında sistematik bir sorun olduğuna dair toplumsal farkındalık yarattığını göstermektedir (Özdemir 2015). Benzer biçimde, 2015’te Mersin’de üniversite öğrencisi Özgecan Aslan’ın vahşice öldürülmesi sonrasında başlayan dijital tepki, Türkiye’de kadın hareketinin dönüm noktalarından biri olmuştur. Özgecan’ın adının etiket olarak kullanıldığı paylaşımlar ve onun anısına yapılan milyonlarca sosyal medya gönderisi, toplumda kadın cinayetlerine karşı infial yaratmış ve ilk kez bu denli geniş bir kesimin bu konuyu tartışmasını sağlamıştır (Altınay 2014).

Türkiye’de feminist gruplar ve kadın örgütleri de sosyal medyayı örgütlenme ve etkileşim için yoğun biçimde kullanmaktadır. Şen ve Kök’ün (2017) çalışmasında Türkiye’deki farklı feminist oluşumların (Mor Çatı, Kadın Meclisleri, Üniversiteli Kadın Kolektifi gibi) sosyal medyayı nasıl kullandıkları analiz edilmiştir. Bulgular, bu grupların sosyal medyada genellikle üç amaç doğrultusunda içerik ürettiklerini göstermektedir. Bunlar; bilgi yayma ve bilinç yükseltme, ağ kurma ve dayanışma, eylem çağrısı ve savunuculuktur. Bilgi yayma ve bilinç yükseltme kadın haklarına dair hukuki bilgiler, kadına yönelik şiddet vakalarının takibi, feminist teoriye ilişkin açıklamalar paylaşmaktır. Ağ kurma ve dayanışma farklı şehirlerdeki kadınları kampanyalara davet etmek, benzer sorunları yaşayan kadınları bir araya getirerek deneyim paylaşımını sağlamak amacındadır. Eylem çağrısı ve savunuculuk ise protesto ve etkinlik duyuruları yapmak, imza kampanyaları ve dilekçeler yaymak, hükümet ve kamu kurumlarına politik talepleri iletmektir. Bu amaçlar, dijital medyanın getirdiği olanaklarla birleşince, feminist hareketin daha önce erişemediği kesimlere temas etmesi mümkün hale gelmiştir (Aksu 2017). Türkiye’de özellikle Covid-19 sürecinde yaşlılar, engelliler, yoksullar

¹ #MeToo hareketi, Amerika’da 2006 yılında başlayan ve 2017 yılında popüler hale gelen, X aracılığıyla yayılan ve kadınların cinsel taciz ve saldırı deneyimlerini paylaşımlarına olanak sağlayan bir feminist aktivizm örneğidir (Çelik, 2024: 247). Dünyada #MeToo olarak bilinen hareket, Türkiye’de #sendeanlat etiketiyle karşılık bulmuştur.

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

ve kadınlar gibi dezavantajlı kesimler, dijital bölünmenin ortaya çıkardığı adaletsizliklerden olumsuz etkilenmiştir. Literatürde toplumsal cinsiyete dayalı dijital bölünme olarak tartışılan bu kavram, toplumsal rollerin getirdiği sınırlamalar nedeniyle kadınların ekonomik ve kültürel sermaye bakımından dezavantajlı konuma itildiğini, dijital teknolojilere erişim ve bu teknolojileri kullanma konusunda eşitsizlik yaşadıklarını öne sürmektedir. Özellikle pandemi sürecinde, kadınların internete ve dijital araçlara ulaşımında ciddi sorunlarla karşılaştığı ve toplumsal cinsiyet temelli dijital uçurumun daha da belirginleştiği görülmüştür (Kaya 2022). Yurtdışında durum biraz daha farklıdır. Örneğin, kırsal bölgelerde veya küçük şehirlerde yaşayan ve yerel kadın örgütlerine dâhil olma şansı bulamayan kadınlar, X üzerinden ulusal feminist ağlara bağlanarak seslerini duyurma imkânı elde etmektedir. Bu sayede coğrafi engeller kısmen aşılmakta, çevrimiçi dayanışma duygusu kadınların yalnız olmadıkları hissini pekiştirmektedir (Gunn 2015). Ayrıca dijital mecralar, feminist gündemin kuşaklar arası aktarımına da katkıda bulunmaktadır. Genç kuşak feministler Instagram gibi platformlarda daha yaratıcı görsel kampanyalar yürütürken, daha deneyimli kuşaklar blog yazıları veya Facebook grupları aracılığıyla bilgi ve tecrübelerini paylaşmaktadır (Kaya 2018).

Toplumsal Cinsiyet, Ataerki ve Çevrimiçi Direnişin Sosyolojik Boyutu

Dijital feminizm pratiklerini anlamak, ataerki toplumsal yapının günümüz koşullarında aldığı biçimi de analiz etmeyi gerektirmektedir. Ataerki, sadece yasa ve kurumlarla değil, kültürel normlar ve gündelik pratiklerle de kadınları ikincilleştiren tarihsel bir egemenlik sistemidir (Walby 2011). İnternet ve sosyal medya ise bu güç ilişkilerinin yeniden üretildiği, ancak aynı zamanda sorgulandığı yeni bir toplumsal mekân yaratmıştır. Toplumsal cinsiyet sosyolojisi açısından bakıldığında, dijital ortam bir mücadelenin ve müzakerenin alanıdır. Bir yanda kadınları ve LGBTİ+ bireyleri hedef alan dijital şiddet, nefret söylemi ve taciz vakaları; diğer yanda bunlara karşı dayanışma oluşturan, ifşa eden ve politik talebe dönüştüren direniş pratikleri bulunmaktadır (Jane 2014; Amnesty International 2018). Amnesty International’ın yaptığı bir araştırmaya göre, dünya genelinde kadınların %41’i yaşamlarının bir döneminde çevrimiçi istismar veya tacize maruz kalmıştır (Şener 2021). Türkiye’de de benzer sorunlar yaşanmaktadır. Nitekim gazetecilerden aktivistlere pek çok kadın, dijital platformlarda düzenli olarak cinsiyetçi hakaret, tehdit ve yıldırma girişimleriyle karşılaşmaktadır (Altınay 2014). Bu tür çevrimiçi mizojini², feminist aktivizmin etkisini azaltmayı hedefleyen bir “karşı hareket”

² Misogyny (mizojini), kadınlar yönelik nefret veya kadın düşmanlığı olarak tanımlanmaktadır (Jane 2014).

olarak değerlendirilebilir. İnternet ortamındaki “troller” ve organize taciz kampanyaları, feministlerin sesini bastırmayı veya onları platformdan uzaklaştırmayı amaçlayarak ataerkil denetimin yeni bir yüzünü temsil etmektedir (Megarry 2018). Dolayısıyla dijital direniş pratikleri; yalnızca patriyarkaya karşı değil, aynı zamanda patriyarkanın dijital tezahürlerini olan çevrimiçi taciz, cinsiyetçi hakaret, kadın aktivistlere yönelik organize saldırılar ve siber zorbalığa karşı da verilen bir mücadeledir (MacKenzie 2023).

Sosyolojik teori, dijital feminizm olgusunu açıklarken iki yaklaşım sunmaktadır. Birincisi, yapısalcı perspektifler ataerkil gücün dijital çağda da devam ettiğini, ancak biçim değiştirdiğini vurgulamaktadır. Örneğin, sosyal medyada kadın bedeninin nesneleştirilmesi, çevrimiçi oyun ve forum kültürlerinde kadın düşmanı dilin yaygınlığı veya “erkeklik krizi” söylemlerinin internet alt kültürlerinde (incel toplulukları gibi) yükselişi, patriyarkanın direnç mekanizmaları olarak görülebilir (Mantilla 2015; Han 2018). İkincisi, ataerkillik birçok farklı biçimde ve mekânda bir habitus haline gelmiştir (Bourdieu 2001). Maulana (2021) insanların ataerkil düzen hakkındaki habituslarının, basmakalıp davranışları ve cinsiyet ayrımcılığını etkileyen ve internetteki cinsiyetçilikte önemli bir rol oynayan toplumun zihinsel bir yapısı haline geldiğini göstermektedir. İnternet, dijital bir ortam olarak erkeklerin egemenlik kurduğu sermaye haline gelmiştir. Çeşitli memlerde (meme)³ kadınlara isim ve etiket verilmesi ve bu şekilde anılması, internette yeni cinsiyetçi habituslar oluşturan, kadınlara yönelik sembolik şiddet biçimleridir.

Benzer biçimde, Butler’ın (1990) toplumsal cinsiyetin performatifliği kuramı dijital ortama da uyarlanabilir. Bu kurama göre, kadınlar X gibi platformlarda tekrar eden söylemler ve içerik üretimi yoluyla toplumsal cinsiyet kimliğini sürekli olarak yeniden inşa etmektedir. Bu tekrar ve etkileşimler, kolektif kimlik oluşumunu güçlendirmekte, dijital dayanışma pratiklerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Papacharissi 2015). Türkiye’de #KadınlarBirlikteGüçlü gibi sloganlar, bu kolektif kimliğin dijital platformlardaki örneklerindendir. Cover (2012) sosyal medyada yapılan her paylaşımın, kimliğin dijital ortamda yeniden performe edilmesine katkı sağladığını; hashtag kampanyalarının, kadınların ve LGBTİ+ bireylerin kimliklerini kolektif biçimde yeniden kurmasına imkân verdiğini belirtmektedir. Böylece dijital konuşma ve içerik üretimi, Butler’ın tanımladığı “tekrar ve

³ İnternet kullanıcıları, “meme” terimini çevrimiçi ortamlarda paylaşılan görsel-işitsel içeriklere atfetmektedir. Bu içerikler; çevrimiçi görseller, filmlerden veya müzik videolarından alınan ekran görüntüleri, sosyal medya platformlarında kullanıcılar tarafından yayımlanan fotoğraflar ve videoları içermektedir. Bu içerikler hem kültür endüstrisi kaynaklı hem de kullanıcı üretimi olabilir (Nowak 2016).

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

söylem yoluyla kimliğin oluşumu” sürecinin günümüz dijital kültüründeki tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Ataerki karşıtı dijital mücadele, aynı zamanda farklı toplumsal eşitsizlik eksenleriyle de kesişmektedir. Kesişimsel feminist teori, her kadının deneyiminin aynı olmadığını; sınıf, etnisite, din, cinsel yönelim gibi faktörlerin kadınların maruz kaldığı baskıları çeşitlendirdiğini belirtmektedir (Crenshaw 1991). Dijital platformlar bu kesişimselliğin görünür kılındığı alanlar olabilir. Türkiye bağlamında örneğin Kürt kadın aktivistler, hem etnik kimliklerinden ötürü maruz kaldıkları ayrımcılığı hem de kadın olmaktan kaynaklı sorunları birlikte dillendirmek üzere sosyal medyayı kullanabilmektedir. 2019’da Diyarbakır’da öldürülen bir genç kadın için başlatılan kampanyada etnik kimlik vurgusunun öne çıkması, bu tür bir kesişimsel dayanışmaya örnektir (Kılıç ve Ünlü 2020). Aynı şekilde #TransKadınlarYaşıyor gibi etiketler, LGBTİ+ dayanışmasının dijital medyadaki yansıması olup, toplumsal cinsiyet kavramının ikili bir kadın-erkek eksenine indirgenemeyeceğini hatırlatmaktadır. Bu örnekler, dijital feminizmin ataerkiye karşı mücadelesinin çok katmanlı olduğunu ve farklı ezilmişlik biçimlerine karşı ortak bir platform sunduğunu göstermektedir. Ancak dijital ortamda bile baskın grupların (heteroseksüel, kentli, Türk, Sünni gibi) söyleminin daha görünür olma eğilimi bulunduğundan, marjinal grupların seslerinin tam anlamıyla duyulması için özel çaba gerekebilir (Loza 2014). Bu nedenle literatürde dijital feminizm pratiklerinin eleştirilerinden biri de bazı kampanyaların orta-sınıf beyaz kadınların deneyimlerine odaklanırken, diğer kadınların yaşadıklarını yeterince yansıtmadığı yönündedir (Wilde-Blavatsky 2013). Sosyolojik açıdan bakıldığında, dijital feminizmin sürekliliği ve kapsayıcılığı, farklı toplumsal kesimlerden kadınlar arasındaki ittifakların güçlendirilmesine ve ortak bir söylem zemini oluşturulmasına bağlı olacaktır.

Yöntem

Yapılan araştırmada hem nitel hem nicel araştırma tekniklerinin bir arada faydalandığı karma araştırma tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmında paylaşımlara ait değişkenlerin (yorum, retweet, beğeni ve görüntüleme sayıları) ortalama istatistikleri hesaplanmış ve X hesaplarına göre bu değişkenler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Veri analizinde dağılımları tespit etmek için Kolmogorov-Smirnov testi ve basıklık-çarpıklık değerleri hesaplanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlı çıkması ve basıklık-çarpıklık değerlerinin ± 1.5 dışında olması nedeniyle parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (Tabachnick ve Fidell 2013). Veri analizinde SPSS 25.0 yazılımı kullanılmış ve %95 güven aralığına göre değerlendirilmiştir. Araştırma verisi bir X hesabının diğer hesaplara

yaptığı beğeni, yorum ve retweetleri analiz dışı bırakmıştır. Diğer bir deyişle, örnek olarak KADAV bir paylaşımı EŞİK’e retweet şeklinde yaptıysa bu paylaşım çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırma verileri bizzat X hesaplarının kendi paylaştıkları orijinal içerikler olup farklı hesaplardan alıntılar içermemektedir.

Araştırmanın nitel kısmında tematik içerik analizi yapılmıştır. Sadece X hesabının kendi orijinal paylaşımları analiz kapsamına alınmış, diğer hesaplardan yapılan retweetler ve alıntı tweetler hariç tutulmuştur. Veri (X paylaşımları) doğrudan, önceden belirlenmiş herhangi bir kategori veya tema olmaksızın satır satır in elenmiştir. Her paylaşım içeriğine uygun olarak yeni kodlar (anahtar kelimeler, temalar ve kategoriler) türetilmiştir. Diğer bir ifadeyle, analiz sürecinde kodlar verinin kendisinden çıkarılmıştır. Kodlama, temalar önceden belirlenmeden açık kodlama ile yapılmıştır (Braun ve Clarke 2006). Kodlama ve betimsel istatistiklere ilişkin veri girişi örneği Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo: 1. Veri Girişi Örnekleri

X Hesabı	Tarih	Paylaşım	Yorum Sayısı	Retweet Sayısı	Beğeni Sayısı	Görüntülenme Sayısı
KCDP	30.8.2024	Sokak röportajında konuşması nedeniyle tutuklanan Dilruba Kayserilioğlu tahliye edildi, geçmiş olsun diyoruz. Hiç tutuklanmamalı, soruşturma açılmamalıydı. Korku yayan politikalar halkı susturmayacak.	0	14	99	5400
	2.9.2024	21 Ağustos’tan beri kayıp olan Narin Güran’ın amcası Salim Güran kasten öldürme ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından tutuklandı. Tüm toplum Narin’e ne olduğunu soruyor. Çocuklara dokunanlar cezasız kalmayacak, Narin’e ne olduğu açığa çıkacak.	31	310	1500	682000
	4.10.2024	Yine bir kadını taciz ve darp eden iki erkeğin arkasında benzer suç kayıtları olduğunu öğrendik. İki erkek önceki suç kayıtlarına rağmen neden serbest geziyordu? Bir kadını taciz ettiklerinde neye göre serbest bırakıldılar? Polisin görevini yapması için kamuoyunun tepkisi mi gerekli? İki kişi sokak ortasında bir kadını darp ediyor, kamera kayıtları var, şahitler var. Tutuklamanız için daha ne gerekirdi?	5	225	726	44000
KADAV	6.2.2025	Hayatı yeniden yeşertmek bir direniştir, engellenemez! Kadınlar afetlerden en çok zarar görenlerdir, ama aynı zamanda yıkılan hayatları yeniden kuranlardır. Hastalara, yaşlılara, çocuklara bakanlar, yaşam	1	4	8	852

**Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X
(Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz**

		alanlarını yeniden yaşanır hale getirenler olarak omuzlarındaki ağır yükü taşımaya devam ediyorlar. Ancak artık bu yükün tek taşıyıcısı olmak istemiyorlar. Bakım emeğinin kamusallaştığı ve eşit paylaşıldığı, eşit özgür şiddetsiz bir hayat istiyorlar. Kadınlar ve insanca bir yaşam için direnenler kazanacak. Çünkü hiçbir haklı mücadele baskıyla durdurulamaz. Yaşasın Dayanışman #6subat2023 #UnutmadıkUnutturmayacağız				
	14.4.2025	Bu pankartı sadece erkeklerin olduğu futbol sahasında açmanın anlamı nedir ? Nasıl doğuracaklarına kadınlar karar veremez, "sahipleri" olarak siz karar verin mi demek istiyorsunuz? Aile yılı ilan etmekteki muradınız bu mu? @tcilesosyal #BizimBedenimizBizimKararımız	0	1	2	315
	19.4.2025	21 yaşındaki üniversite öğrencisi #RojinKabaiş 'in şüpheli ölümüne ilişkin avukatlar, gizlilik kararının kaldırılması ve kamuoyuna bilgi verilmesi talebiyle savcılık ile görüşecek. #RojinAdaletBekliyor	0	9	14	551
EŞİK	26.4.2025	Güvenlik Kameraları Cinsel Tacizi Önler Mi? "Kadınlar açısından cinsel şiddet, kadın erkek arasındaki eşitsiz ilişkilerin ve erkek egemen sistemin bir sonucudur. Bir eğitim kurumu olan üniversitenin toplumsal bir soruna yanıtı taktırdığı güvenlik kameralarıyla övünmek olamaz.	0	1	4	210

Öncelikle X paylaşım tarihlerine göre her bir X hesabına ait görüntüleme sayılarının zaman serileri çıkarılarak grafik haline getirilmiş ve bu grafikte en fazla etkileşimin alındığı tarihler belirlenerek bu tarihlerdeki haberlere özel tematik analiz yapılmıştır. Daha sonra üç X hesabına ait tüm haber başlıkları dikkate alınarak kapsamlı tematik analiz de yapılmış ve her temaya ilişkin frekans istatistikleri sunulmuştur. Bu aşamada, önceden manuel olarak X’ten bir Excel dosyasına alınan tarihler ve bu tarihlere karşılık gelen haber içerikleri kullanılmıştır. Bu çalışmada X’e ilişkin API uygulamalarının ücretli olması ve geçmiş veriye erişimin kısıtlı olması en büyük sınırlılıklardır. Bu sınırlılıklar veri toplama sürecinin uzun sürmesine neden olsa da verinin çok daha güvenilir olmasını sağlamıştır.

Tablo: 2. Veri Kaynakları ve Arama Kriterleri

1. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP)	Yeni X hesabı: @kcdplatformu Eski hesabı: @KadinCinayeti Arama Kriteri: from:kcdplatformu since:2024-01-01 until:2025-05-10
2. Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)	X hesabı: @Kadavist Arama Kriteri: from:kadavist since:2024-01-01 until:2025-05-10
3. Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK)	Yeni X hesabı: @esikplatformu Eski hesabı: @esik_platform Arama Kriteri: from:esikplatformu since:2024-01-01 until:2025-05-10

Çalışmaya dahil edilen üç feminist X hesabı, Türkiye’de dijital feminist hareketin görünürlüğü, etkinliği ve içerik üretimi açısından öne çıkan ve kamuoyunda bilinirliği yüksek olan hesaplar arasından seçilmiştir. Seçim kriterlerinde hesapların ulusal bazda kadın hakları savunuculuğu yapması ve en az 1 yıldır aktif ve düzenli paylaşımda bulunması esas alınmıştır. Bu çerçevede belirtilen üç X hesabı örnekleme dahil edilmiştir. Öte yandan EŞİK hesabı 1 yıldan daha uzun süredir aktif olmasına rağmen hesap askıya alındığı için benzer bir isimle Nisan 2025’te yeniden içerik üretmeye başlamıştır. Yeni açılan hesap, araştırmanın analizi öncesinde aktiftir ve kısa süreli bir zaman diliminde feminist gündemlere dair paylaşım ve etkileşim üretmiştir. Bu nedenle dönemsel olarak yeniden etkinleşen EŞİK hesabı (benzer durum KCDP için de geçerli) çalışmanın veri setine dahil edilmiştir. Diğer yandan Türkiye’de X platformunda çok sayıda kadın ve LGBTİ+ hakları odaklı hesap yer almaktadır. Bunlar arasında Kadın Meclisleri, Mor Dayanışma, Kadın Savunması, Kadın Yardım Ağı gibi çeşitli örgütlerin, inisiyatiflerin ve kolektiflerin hesapları da bulunmaktadır. Ancak bu hesaplardan birçoğu yasaklanmış, bunun yerine genellikle farklı siyasi kollara bölünmüş birden fazla hesap ortaya çıkmıştır. Hatta bu ortaya çıkan bazı hesaplar da tekrar yasaklanmıştır. Diğer aktif hesapların büyük kısmı ya belirli bir şehir ya da siyasi temalara odaklı olarak faaliyet göstermekte ya da seçilen analiz dönemi boyunca yeterli sayıda ve düzenli paylaşım yapmamıştır. Bu hesaplar analiz dışında bırakıldığında ve önceki kriterler dikkate alındığında; KCDP, KADAV ve EŞİK platformlarının analize dahil edilmesinin daha uygun olduğu söylenebilir.

Veriler, seçilen X hesaplarının 2024-2025 yıllarına ait tüm paylaşımlarla sınırlıdır. Verinin alındığı tarihler 01.01.2024-10.05.2025 aralığıdır. Bu X hesapları daha önce askıya alındıkları için 2024 öncesine ait verilere ulaşım bulunmamaktadır. Veri kapsamında son yıllarda yapılan çarpıcı paylaşımlar (özellikle kadın cinayetleri) yanı sıra iş, hukuki ve sosyal

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

yaşamla ilgili paylaşımlar mevcuttur. Veriler toplumsal cinsiyet sosyolojisi ile ilgili olacak biçimde yorumlanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Çalışma konusunun hem kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet hem de sosyoloji temelli olması nedeniyle bulgular birbiriyle ilişki kurularak yorumlanmıştır. Bu yaklaşım, her bir bulguyla birlikte tartışmasını ve teorik olarak desteklenmesini de daha uygun hale getirmiştir. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde bulgular ve tartışma bütüncül olarak ele alınmıştır.

Tablo: 3. X Hesaplarının Günlük Ortalama Paylaşım Sayıları

X Hesabı	İlk Paylaşım Tarihi ⁴	Son Paylaşım Tarihi	Toplam Paylaşım Sayısı	Günlük Ortalama Paylaşım Sayısı	Takipçi Sayısı
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP)	16.08.2024	10.05.2025	200	0.749	98000
Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)	13.11.2024	10.05.2025	77	0.432	20700
Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK)	18.04.2025	10.05.2025	94	4.272	3781

İncelenen X hesaplarının ilk ve son paylaşım tarihleri arasındaki farklara bakıldığında, KCDP için 267 gün, KADAV için 178 gün ve EŞİK için 22 gün bulunmaktadır. Toplam paylaşım sayıları, belirtilen günlere oranlanarak günlük ortalama paylaşım sayıları bulunmuştur. EŞİK platformu açık ara farkla en fazla günlük paylaşım yapan feminist hesaptır. Yaklaşık bir ay gibi kısa bir süre içinde 94 paylaşım yaparak günlük ortalama 4.272 gibi çok yüksek bir değer elde etmiştir. Bu istatistik, EŞİK’in son dönemde kampanya, çağrı ve bilgilendirme faaliyetlerini çok yoğunlaştırdığını göstermektedir. Bu paylaşımlar arasında İstanbul Sözleşmesi tartışmaları ve Türkiye’deki eşzamanlı eylemler yer almaktadır.

KCDP günlük ortalama paylaşım bakımından ikinci sıradadır (0.749). Bu istatistik düzenli bir paylaşım stratejisine sahip olduklarını göstermektedir. Ancak bu sayı, daha çok haftalık birkaç paylaşım düzeyindedir ve daha seçici içerikler paylaşma eğilimini gösterebilmektedir.

⁴ İlk paylaşım tarihleri çok daha eski olmasına rağmen hesapların X tarafından askıya alınmış olmaları nedeniyle geçmiş verilere ulaşılamamaktadır.

KADAV'ın günlük ortalaması en düşük değerdedir (0.432). Bu platform X'te diğer feminist platformlara göre daha az paylaşım yapmaktadır. KADAV'ın daha çok yapısal eşitsizlik, afet, emek gibi daha az sosyal medya odaklı ancak derinlikli sorunlara ait içerik üretmesi bu sayıyı etkilemiş olabilir. Genellikle EŞİK, dijital kampanya ve çağrı stratejisiyle öne çıkarken, KCDP sürekli görünürlük ve güncel olaylara yanıt üretmeye odaklıdır. KADAV ise saha ve dayanışma ağı odaklı çalıştığı için paylaşım yoğunluğu görece düşüktür.

Çalışmada incelenen üç feminist X hesabı üzerinden yapılan karşılaştırmada, EŞİK açık ara en yoğun paylaşım yapan hesap olarak öne çıkmaktadır. Yaklaşık bir aylık süre zarfında gerçekleştirdiği 94 paylaşım ile günlük 4.27 gibi yüksek bir ortalama yakalamış olması, EŞİK'in dijital mecrayı kampanya, çağrı, farkındalık üretimi ve yasal gelişmelere tepki verme aracı olarak oldukça aktif biçimde kullandığını göstermektedir. Bu yönüyle EŞİK, dijital feminizmin ani müdahale ve eşzamanlı mobilizasyon gücünü stratejik olarak kullanmaktadır.

KCDP günlük 0.75 paylaşım ortalamasıyla daha dengeli ve sürdürülebilir bir içerik üretim modeline sahiptir. Bu oran, haftalık düzeyde birkaç paylaşımı işaret etmektedir ve KCDP'nin dijital alandaki varlığını sürekli kılmaya çalıştığını, ancak içeriklerini daha çok olay temelli, örneğin kadın cinayetleri ve yargı süreçleri gibi somut gelişmeler üzerine kurduğunu düşündürmektedir.

KADAV ise günlük 0.43 gibi daha düşük bir paylaşım ortalamasına sahiptir. Bu veri, KADAV'ın sosyal medyada daha az sıklıkla içerik üretmekle birlikte, içeriklerini daha saha temelli, derinlemesine ve sistem eleştirisi boyutunda şekillendirdiğini gösterebilir. KADAV'ın dijital stratejisi, geleneksel feminist mücadele alanlarına ve yerel dayanışma pratiklerine dayanan bir yapısı olduğunu yansıtabilir.

Tablo: 4. X Hesaplarının Aldıkları Yorum, Beğeni, Retweet ve Görüntülenme Sayıları

X Hesabı	Yorum Sayısı	Retweet Sayısı	Beğeni Sayısı	Görüntülenme Sayısı
KCDP	4,59	97,41	386,56	19099,01
KADAV	0,06	1,15	2,54	396,06
EŞİK	0,34	6,87	14,76	1123,78

Çalışmada incelenen üç feminist X hesabının ortalama etkileşim sayıları karşılaştırıldığında, en yüksek etkileşimi KCDP sağlıyor gibi görünmektedir. Hesabın paylaşım başına ortalama 97.84 retweet, 388.20 beğeni, 19185.44 görüntülenme ve 4.59 yorum alması, KCDP'nin uzun yıllardır dijital feminist mücadelede oluşturduğu güçlü dijital direniş dinamiğini yansıtmaktadır. Özellikle retweet ve görüntülenme oranlarının yüksekliği, bu

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

hesabın içeriklerinin yalnızca desteklenmekle kalmayıp yaygınlaştırıldığını, dolayısıyla harekete geçirici ve kolektif bilinci besleyici bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan, KADAV’ın etkileşim oranları daha düşüktür (paylaşım başına yalnızca 1.15 retweet ve 2.54 beğeni). Bu durum, KADAV’ın sosyal medya kullanımını birincil iletişim aracı olarak benimsememesi ve daha çok saha temelli, doğrudan dayanışma ve eğitim faaliyetlerine odaklı bir örgüt yapısına sahip olmasıyla açıklanabilir. Dolayısıyla bu düşük etkileşim oranı, hesabın mücadele gücünün zayıflığı yerine daha çok dijital dışı alanlara yatırım yapmasını gösterebilir.

EŞİK ise günlük paylaşım sayısında çok aktif olmasına rağmen etkileşim ortalamalarında KCDP ve KADAV’ın arasında kalmıştır (14.76 beğeni ve 1123.78 görüntülenme). Bu durum, EŞİK’in daha çok hukuki ve kurumsal içerikler üreten, dijital medyada hızla viral olacak duygusal dil veya çarpıcı görsel içeriklerden çok politika belgeleri, ortak açıklamalar ve duyurulara odaklanan bir yapıya sahip olmasıyla açıklanabilir. Diğer bir deyişle, EŞİK’in içerikleri “anlam değeri” yüksek ancak “viral potansiyeli” düşük olabilir.

Öte yandan yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak X hesaplarının etkileşimlerini karşılaştırmak her zaman doğru sonuçlar vermeyebilir. KCDP’nin diğer X hesaplarına göre çok daha fazla takipçisi olması nedeniyle doğal olarak daha fazla yorum, retweet, beğeni ve görüntüleme almaktadır. Bu nedenle hesaplar arasındaki istatistiksel farkın KCDP lehine çıkması beklenmektedir. Bu yanlışlığı gidermek amacıyla hesapların takipçi sayıları dikkate alınmıştır. Etkileşim sayıları, her hesap için toplam takipçi sayısına oranlanarak normalize edilmiştir. Böylece takipçi sayısı farklılıklarının analiz üzerinde yaratacağı olası sapmalar giderilmiş ve hesaplar arası etkileşim oranları karşılaştırılmıştır (Bruns ve Stieglitz 2013). Dolayısıyla istatistiksel analiz, takipçi sayılarına göre düzenlenmiş yorum, retweet, beğeni ve görüntüleme oranları ile gerçekleştirilmiştir.

Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi ve hesaplanan basıklık-çarpıklık değerleri incelendiğinde, gruplara göre yorum, retweet, beğeni ve görüntüleme sayılarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. X hesaplarının birbirleriyle dijital etkileşimleri olmasına rağmen birbirlerinde yaptıkları beğeniler, retweetler ve yorumlar analize dahil edilmediği için örneklemelerin birbirinden bağımsız olduğu söylenebilir. Bu nedenle üç veya daha fazla bağımsız değişken için kullanılan parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Yapılan test sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo: 5. Kruskal Wallis Test Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	df	p
Yorum	KCDP	200	229.88	92.551	2	0,000
	KADAV	77	113.70			
	ESİK	94	151.86			
	Toplam	371				
Retweet	KCDP	200	206.08	141.622	2	0,000
	KADAV	77	60.83			
	ESİK	94	245.82			
	Toplam	371				
Beğeni	KCDP	200	206.88	186.927	2	0,000
	KADAV	77	43.30			
	ESİK	94	258.48			
	Toplam	371				
Görüntüleme	KCDP	200	198.27	176.855	2	0,000
	KADAV	77	53.10			
	ESİK	94	268.77			
	Toplam	371				

Kruskal Wallis testi sonucunda, her üç X hesabının yorum sayıları, retweet sayıları, beğeni sayıları ve görüntüleme sayıları arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir ($H=92.551$; $p<0.05$). Yorum oranlarına göre KCDP hesabı en yüksek sıra ortalamasına (229.88) sahipken, EŞİK (151.86) ve KADAV (113.70) daha düşük ortalamalara sahiptir. Bu bulgu, yorum oranının KCDP’de istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Retweet oranlarında da gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir ($H=141,622$; $p<0.05$). EŞİK hesabı, 245.82 ile en yüksek sıra ortalamasına sahipken, KCDP (206.08) ve KADAV (60.83) daha düşük değerlere sahiptir. Başka bir deyişle, paylaşımlardaki retweet oranı bakımından en yüksek etkileşim EŞİK hesabında gerçekleşmiştir. Beğeni oranları açısından da istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar mevcuttur ($H=186.927$; $p<0.05$). EŞİK hesabı burada da en yüksek sıra ortalamasına (258.48) ulaşırken, KCDP (206.88) ve KADAV (43.30) daha düşük ortalamalarda kalmıştır. Bu sonuç, takipçi sayısı baz alındığında EŞİK’in en fazla beğeni etkileşimi alan hesap olduğunu göstermektedir. Son olarak görüntüleme oranlarında da benzer şekilde anlamlı fark saptanmıştır ($H=176.855$; $p<0.05$). En yüksek sıra ortalaması EŞİK’e (268.77), ardından KCDP (198.27) ve KADAV (53.10) gelmektedir. Dolayısıyla takipçi sayısı baz alındığında, görüntüleme oranı bakımından da EŞİK daha fazla öne çıkmaktadır. Bu bulgu, sosyal medya araştırmalarında nispeten az takipçili ancak etkileşimli toplulukların daha aktif olabildiğini ortaya koyan literatür ile uyumludur (Bruns ve Stieglitz 2013; De Vries 2019; Moon ve Yoo 2022).

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

Şekil: 1. X Hesaplarının Görüntülenme Sayılarına İlişkin Trendler

Şekil 1’de X hesaplarında görüntülenme sayılarının pik yaptığı tarihler ortaya çıkmıştır. Bu tarihler, en fazla etkileşimin alındığı paylaşımları belirtmektedir. Her bir hesap kendi içerisinde analiz edildiğinde KCDP için dört, KADAV için üç ve EŞİK için dört haberin öne çıktığı görülmektedir. Bu haberlerin içeriği ve tematik analizleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo: 6. X Hesaplarında En Fazla Görüntülenme Alan Paylaşımlar

X Hesabı	İçerik	Görüntülenme	Temalar
KCDP	21 Ağustos’tan beri kayıp olan Narin Güran’ın amcası Salim Güran kasten öldürme ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından tutuklandı. Tüm toplum Narin’e ne olduğunu soruyor. Çocuklara dokunanlar cezasız kalmayacak, Narin’e ne olduğu açığa çıkacak.	682000	Kadın Cinayetleri

	Susmayacaksın. Konuş. Narin’e Ne Oldu? #NarinGüran	370000	Kadın Cinayetleri
	Pınar Gültekin’in canlı canlı yakılarak öldürülmesi “canavarca hisle” değilmiş! Bu kalabalığı unuttuysanız tekrar hatırlatırız. Bu ayrımcı kararlardan derhal vazgeçin.	193000	Kadın Cinayetleri
	Tamam, siz “normal” doğum yaparsınız o zaman.	252000	Beden ve Sağlık Politikaları
KADAV	Tıpkı kadın cinayetleri gibi depremde ölmek de POLİTİKTİR! 6 Şubat 2023 te bir kez daha gördük ki, depremler de dahil afetler ve felaketler önlenilebilir, en az yaşam kaybına yol açacak şekilde yönetilebilir. Yeter ki kar ve rantı yaşam hakkının önüne koyan zihniyet mahkum edilsin... #6subat2023 #UnutmadıkUnutturmayacağız	1100	Afetler, Krizler ve Kırılganlık
	Nehirler Geriye Akmaz, Kadınlar Eşitlik ve Özgürlükten Vazgeçmez! Yine kadın cinayetlerinin, şüpheli kadın ölümlerinin, kadın işsizliğinin ve yoksulluğunun konuşulduğu bir 8 Mart haftası yaşıyoruz...	1100	Feminist Direniş ve Özel Günler- Kadın Emegi, Yoksulluk ve Sınıfsal Eşitsizlik
	Geçmiş Olsun İstanbul! Bugün İstanbul’u etkileyen deprem, önemli bir kayıp yaşanmadan geçti ama alınması gereken önlemlerin aciliyeti ve önemi geçmedi. #RantsalDeğilYaşamsalAfetYönetimi	3400	Afetler, Krizler ve Kırılganlık
EŞİK	Özel tıp merkezlerinde planlı sezaryen yasaklandı. Bir annenin doğum şekline, yalnızca hekim ve anne karar verir... #BenimBedenimBenimKararım	6100	Beden ve Sağlık Politikaları
	CHP’li kadın Meclis Üyesi Bahar Günçipek’e hakaretler yağdıran AKP’li Bahçelievler Belediye Başkanı Hakan Bahadır hakkında “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamında bir ay süreyle tedbir kararı verildi.	8400	Erkek Şiddeti ve Toplumsal Tahakküm- Siyasal Baskı Altındaki Kadınlar
	Ankara’da sadece geleceğini savunmak ve sesini duyurmak isteyen genç bir kadın, sivil polisler tarafından insanlık dışı yöntem ve orantısız müdahaleyle gözaltına alındı...	9600	Erkek Şiddeti ve Toplumsal Tahakküm
	Kadın Kadının Yurdu! CHP Kadın Kolları Genel Başkanı Asu Kaya İstanbul’da Koşuyolu Mahallesi Muhtarı Eylem Bilir’in polisler tarafından gözaltına alınmak istenmesine müdahale etti. “Koşuyolu Muhtarını vermeyeceğim. Burada benimle kalacak.” #1mayıs2025 #1MayisEmekveDayanismaGünü	6600	Kadın Örgütlenmesi ve Politik Müdahale- Feminist Direniş ve Özel Günler

Tablo 6’da bazı haber içeriklerinin kısaltılmış hali sunulsa da yorumlamalar içeriğin bütününe göre yapılmıştır. KCDDP tarafından yapılan ilk üç paylaşım Narin Güran ve Pınar Gültekin cinayetlerine odaklanmakta, bu olaylar “Kadın Cinayetleri” temasına girmektedir. Paylaşımlarda erkek şiddetinin sistematik yapısına ve cezasızlık sorununa vurgu yapılmakta; adalet sisteminin patriyarkal karakteri eleştirilmektedir. Toplumun suçluların cezalandırılmasını istemesi, ataerkil yapıya karşı kamuoyu baskısının bir göstergesidir. “Susmayacaksın. Konuş.” sloganı, feminist direnişin ve kolektif belleğin dijital alandaki önemini vurgulamaktadır. Dördüncü paylaşım olan “Tamam siz normal doğum yaparsınız” söylemi ise, “Beden ve Sağlık Politikaları” başlığı altında değerlendirilmektedir. Burada

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

normal doğum söylemine karşı tepki verilmiş, kadının doğum hakkına dair alaycı ve eleştirel bir söylem kullanılarak otoritenin beden üzerindeki tahakkümüne karşı duruş sergilenmiştir.

KADAV tarafından yapılan birinci ve üçüncü paylaşımlar deprem ve afet politikalarına odaklanmaktadır. “Depremde ölmek de politiktir” vurgusuyla kadın ölümlerinin tesadüfi değil, yapısal ihmalin sonucu olduğu belirtilmektedir. Afet yönetiminin rant odaklı olması, otoriteyi patriyarkal kapitalizmin bir aracı olarak konumlandırmaktadır. Afet sonrası kadınların güvenliğinin ve temel haklara erişiminin garanti altına alınması talep edilmektedir. Bu feminist direniş biçimi, feminist literatürde “afet patriyarkası” ve “krizlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliği” kavramlarıyla örtüşmektedir. İkinci paylaşım ise “Nehirler geriye akmaz” söylemiyle hem tarihsel hem direniş odaklı bir mesaj sunmaktadır. 8 Mart, kadın emeği ve toplumsal kazanımlar çerçevesinde kutlanmaktadır. Bu paylaşım, neoliberal düzenin “Aile Yılı” gibi politikalarla kadının itaatkâr ve ev içi rollere hapsedilmesini eleştirmektedir. Bu feminist direniş biçimi, kadının emek, kimlik ve bedeni üzerindeki tahakkümü reddeden yapısal bir karşı duruştur.

EŞİK tarafından yapılan ilk paylaşım sezaryen yasağına ilişkindir. “Benim bedenim benim kararım” söylemiyle kadının beden üzerindeki özneliği vurgulanmakta, bu alana devletin karışması toplumsal cinsiyet rejimi içinde patriyarkal bir ihlal olarak sunulmaktadır. İkinci ve üçüncü paylaşımlar, kamusal alanda kadınlara yönelik otorite şiddeti ve siyasal baskıyı ele almaktadır. Kadın siyasilerin maruz kaldığı hak ihlalleri, kadının bu alandaki temsiliyetine yönelik erkek egemen pratikleri ve “siyasal alanda ataerkil tahakküme” işaret etmektedir. Son olarak 1 Mayıs’ta polis müdahalesine direnen bir kadın liderin savunulması, kadın dayanışmasının dijital temsidir. “Kadın kadının yurdu” söylemi, feminist dayanışmanın kolektif bir direniş ve moral-motivasyon arayışı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Her üç feminist X hesabı da farklı toplumsal cinsiyet meselelerine odaklansa da, hepsi ataerkil yapıya karşı direnişi dijital alana taşımaktadır. Cinayet, şiddet, afet, sağlık ve siyasal temsiliyet gibi farklı alanlarda ortaklaşan bu direnişler, feminist dijital aktivizmin ne kadar çok boyutlu olduğunu ve toplumsal cinsiyet sosyolojisinin dijitalleşme ile nasıl yeni bir kamusalılık kurduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo: 7. X Paylaşımlarına Ait Tüm Temalar ve Hesaplara Göre Frekans Dağılımları

Temalar	Kategoriler	Temanın Kapsadığı İçerikler	Frekanslar		
			KCDP	KADAV	EŞİK
Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Hak İhlalleri	Erkek Şiddeti ve Tahakküm	Psikolojik, fiziksel, vb. şiddet örnekleri; cezasızlık, fail koruması	19	11	18
	Kadın Cinayetleri	Erkek faili veya cinsiyet temelli cinayetler	23	1	-
	Aile İçi Cinsiyet Eşitsizliği ve Hak Talepleri	Boşanma süreçleri, velayet	25	12	15
Feminist Kolektif Eylem ve Dayanışma	Feminist Direniş ve Özel Günler	8 Mart, 25 Kasım, Feminist Gece Yürüyüşü, anma ve sembolik gün paylaşımları	11	-	3
	Kadın Örgütlenmesi ve Politik Müdahale	Genel eylem çağrıları, basın açıklamaları, siyasal buluşmalar	34	2	6
	Kadın Dayanışması ve Direniş Çağrıları	Birliktelik mesajları, kolektif çağrılar, birlikte yürütülen kampanyalar	10	3	5
Yasal Haklar ve Politik Mücadele	Toplumsal Cinsiyet Hukuku ve Yasama Mücadelesi	İstanbul Sözleşmesi, yasal tartışmalar, hukuki karşı duruşlar	14	4	1
	Siyasal Baskı Altındaki Kadınlar	Aktivist kadınların tutuklanması, cezai baskı süreçleri	2	-	2
Ekonomik ve Sağlık Temelli Eşitsizlikler	Kadın Emeği, Yoksulluk ve Sınıfsal Eşitsizlik	Ekonomik kriz, işgücü, emek sömürüsü, yoksulluk	3	2	2
	Beden ve Sağlık Politikaları	Doğum, sağlık hizmetlerine erişim	6	-	6
Eğitim ve Güçlenme	Feminist Eğitim / Atölye ve Güçlenme Süreçleri	Atölye, eğitim, bireysel kapasite artırımı (diksiyon, illüstrasyon vb.)	5	-	1
Kriz Döneminde Kadınlar	Afetler, Krizler ve Kırılganlık	Deprem, afet, pandemi gibi kriz durumlarına dair kadın özelinde yapılan vurgular	1	4	-

Tablo 7’de yer alan bazı haberler, içeriklerinin çok boyutlu doğası gereği birden fazla temaya dahil edilmiştir.

Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Hak İhlalleri: Kadınlara yönelik psikolojik, fiziksel ve sembolik şiddet; ataerkil sistemin güncel uygulamalarıyla süreklilik kazanmaktadır. “Korkma! Kadınları, çocukları, hayvanları koruyacağız” gibi paylaşımlar hem söylemdeki dayanışma çağrısını hem de erkek tahakkümüne karşı toplumsal bir güvenliğin üretimini yansıtmaktadır. Toplumsal cinsiyet sosyolojisine göre bu tema, otoritenin failden yana olan pasif tavrına karşı feminist öznelerin koruyucu alternatif mekanizmalar yaratmasıyla ilgilidir. “Şiddete karşı mücadele eden, demokrasiyi ve hukuku savunanlar yalnız yürümeyecekler... seninle ve mücadele eden tüm kadınlarlayız.” paylaşımında kadın hareketi kendini meşru bir siyasal özne olarak tanımlamakta, otoritenin pasifliğini dolaylı olarak eleştirmektedir. “Egemenlerin

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

savaşıyla da erkek şiddetiyle de mücadele edeceğiz!” paylaşımı savaş, şiddet ve erkek egemenliğini aynı sistemin ürünleri olarak gören feminist yaklaşımdır. “Tehlikeli olanlar hayvanlar değil, şiddet politikalarıdır!” paylaşımında sokak hayvanları üzerinden yürütülen korku politikalarının, toplumda şiddet üretiminin bir aracı olduğu vurgulanmaktadır. “6284 için seferberiz!” benzeri İstanbul Sözleşmesine yönelik paylaşımlarda, şiddet karşıtı yasa uygulamalarının etkinleştirilmesi için dijital seferberlik çağrısı yapılmaktadır.

“Kadınların bilgileri ailelerine nasıl gider?” sorusu ile failin değil, kadının yargılandığı “toplumsal iki yüzlülük” eleştirilmektedir. Kadın cinayetleri, toplumsal cinsiyet temelli sınırlamaların uymayana ceza kesilmesi biçiminde işleyen “toplumsal kontrol mekanizması” işlevi gördüğünü göstermektedir. Cezasızlık ise bu mekanizmayı meşrulaştırmaktadır. “Bakanlık aç gözünü, kadınlar burada öldürüldü.” paylaşımı bu mekanizmanın eleştirisini temsil etmektedir. Diğer yandan “Mahsa Amini’nin İran’da ahlak polisleri tarafından öldürülmesinin üzerinden 2 yıl geçti. #MahsaAmini kadınların özgürlük mücadelesinin simgelerinden biri oldu. Onun ardından nice kadın daha öldürüldü. Nice kadın daha mücadeleye katıldı. İran’da ve Türkiye’de kadınların özgürlük mücadelesi hâlâ sürüyor.” paylaşımında kadın cinayetlerinin yalnızca bireysel ya da yerel şiddet olayları olmayıp küresel patriyarkal tahakkümün vücut bulmuş hali olduğu belirtilmiştir. Sosyolojik bağlamda kadın bedeni üzerindeki devlet kontrolü, “ahlak” adı altında şiddetin ideolojik araçlarla meşrulaştırılmasını göstermektedir (Kandiyoti 1997; Gül, Özen ve Nizam 2017). Bu vaka aynı zamanda ulus-aşırı feminist dayanışmanın bir parçası hâline gelerek kadın cinayetlerinin evrensel bir patriyarka sorunu olduğunu göstermektedir. “Narin’in baba evinde boğularak öldürüldüğü, Kardeşinin, annesinin ve birçok akrabasının eve girip çıktığı, Evde beklenenden çok daha fazla su kullanıldığı netleşti. İktidar ailenin önemini anlatmakla meşgulken Narin o ‘kutsal’ ailenin içinde öldürüldü. Lanzarote Sözleşmesi’ni uygulamayanlar bu cinayetin asıl sorumlusudur.” paylaşımı ise aile içi ilişkilerde yaşanan erkek şiddetine dikkat çekmektedir. Sosyolojik bağlamda aile, ataerkil normların yeniden üretildiği birincil toplumsal kurumdur (Waters 1989; Kuhn 2013). Feminist hareketin “özel alan politiktir” ilkesinin bir yansıması olarak Narin Güran olayında ev içi şiddetin kamusal alana taşınması, kadınların bu tür sorunları görünür kılarak politik bir mücadele alanına dönüştürmesini sağlamıştır (Silveirinha 2007).

“101 yıl önce Saltanatın yıkılması ve Cumhuriyet’in kurulması, kadınların medeni haklara kavuşmasının önünü açtı. Cumhuriyet kadınlar için eşit ve özgür bir yaşamın yolunu açtı. Daha nice haklarımızı bugün de yine kazanmak için mücadele edeceğiz. İstanbul Sözleşmesi’nden imzanın geri çekilmesi, Anayasanın, 6284’ün uygulanmaması

ile gün geçtikçe kadın cinayetleri artıyor. Cezasızlık nedeniyle onlarca suç kaydı olan failler kadınları öldürüyor, şüpheli kadın ölümleri artıyor, katiller cesaret kazanıyor. Haklarına sahip çıkmak kadınlar için bir yaşam mücadelesidir. Bunu ölümü göze alarak boşanma hakkını kullanan kadınlarda görüyoruz. Özgürlüğü için direnen her bir kadından biliyoruz. Kadınlar için tek yol sahip olduğu haklara, 6284'e sıkı sıkı sarılmaktır. Kadın düşmanı zihniyetleri yeryüzünden silecek olan da eşit özgür yaşam hakkına sahip çıkan kadınların örgütlü gücüdür". #29Ekim (KCDP, 29.10.2024)

Yukarıdaki paylaşımda tarihsel bir referans verilmiştir. Cumhuriyet kazanımları kapsamında 1934 yılında Türkiye’de kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmış, bu hak pek çok ülkeden önce kadınların vatandaşlık statüsünü elde etmesinin yolunu açmıştır. Ancak ikinci dalga feminist hareketin odağında sosyal ve kamusal alanda hakların kazanılması, başka bir deyişle görünürlük ve toplumsal eşitlik talepleri yer almıştır (Cowman 2010; Schuster 2017). İstanbul Sözleşmesi etrafında yürütülen mücadele ise, yalnızca dijital feminist direnişle sınırlı kalmayıp, kitlesel sokak eylemleriyle birleşerek bir toplumsal harekete dönüşmüştür. Feminist hareket, politik taleplerini hem dijital medyanın erişilebilirliği ve hızla etkileşim yaratma gücünden yararlanarak hem de fiziksel olarak sokaklarda görünürlük kazanarak gündeme taşımıştır (Cernohorská 2019; Öztunç 2023). Böylece dijital seferberlik ile fiziksel alanlardaki eylemlilik birbirini tamamlayan unsurlar haline gelmiştir. 6284 sayılı yasa ve İstanbul Sözleşmesi örneğinde olduğu gibi, feminist hareket bireysel mağduriyetleri kolektif hak taleplerine dönüştürme ve toplumsal dönüşüm yaratma kapasitesini ortaya koymuştur.

Ataerkil aile yapısının kadınlar için bir koruma değil, bir denetim aygıtı olduğunu vurgulamaktadır. Feminist kuramlar, ailenin kadın emeğinin ücretsiz sömürüsü için üretilmiş bir yapı olduğunu belirtmektedir. “Boşanmak isteyen kadınları çocuklarıyla tehdit eden, çocuklarını öldüren baba sayısı arttı. Hem çocuklarını hem de boşanmak isteyen kadınları öldürüyorlar. Son 1,5 yılda bu olaylar katlanarak arttı.” paylaşımı, Bourdieu’nün “maskülen tahakküm” kavramı ve ailenin içindeki sembolik şiddet biçimiyle ilgilidir. Kadınların boşanma hakkını kullanmaları, erkek için egemenliğin kaybı anlamına geldiği için kadına şiddetle karşılık verilmektedir. Bu durum, patriyarkanın sınırları ihlal edildiğinde işlevsel hale gelen bir cezalandırma yöntemidir.

“22 bin 104 demek, kadınların geçinemeyecekleri için boşanmaması demek. 22 bin 104 demek, şiddet sarmalından kurtulamamak demek. 22 bin 104 demek, milyonlarca çocuğun okula bir öğün bile götürememesi demek. 22 bin 104 demek, milyonlarca ücretli çalışan için 1 yıl boyunca aç kalmak demek. Açlık sınırında yaşamak kaderimiz olamaz. Çok istiyorsanız 22 bin 104 TL ile siz geçinin #asgariücretataçıklanıyor”. (KCDP, 24.12.2024)

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişî Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

Yukarıdaki paylaşım, aile içi eşitsizliğin kültürel olması yanı sıra ekonomik kökenlerini de vurgulamaktadır. Kadınların boşanamama sebeplerinden biri ekonomik bağımsızlık eksikliğidir. “Kadınlar neden boşanmıyor?” sorusuna verilen bu yanıt, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sınıfsal boyutunu açıkça göstermektedir. Bu bulgu, Sylvia Walby’nin “patriyarkal yapılar çoklu sistemler üzerinden işler” argümanını desteklemektedir (Walby 1990). Kadınlar yalnızca şiddete değil, aynı zamanda ekonomik yoksunluğa karşı da mücadele vermektedir. Asgari ücretle yaşamının kadınlar için hayatta kalma mücadelesine dönüştüğü ifade edilmektedir. Feminizmin iktisatla ilgili literatürü de ücretli emek piyasasında kadınların karşılaştığı yapısal dezavantajların, aile içinde bağımlılık ilişkilerini ve şiddet döngüsünü beslediğini vurgulamaktadır (Folbre 1994; Şahin ve Bayhan 2020). Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitsizliği sadece kültürel değil, aynı zamanda ekonomik ve sınıfsal süreçlerle de yeniden üretilmektedir.

Feminist Kolektif Eylem ve Dayanışma: “8 Mart’ta alanlardaydık” benzeri mesajlar, feminist direnişin sembolik anlamını bildiren çağrılardır. Toplumsal cinsiyet teorileri, bu tür eylemleri kadın bedeninin ve emeğinin kamusal tanınması için “kamusal görünürlük stratejisi” olarak değerlendirmektedir. “Kadınlar haklarına sahip çıkmak için 1 Mayıs’ta alanlara çıkıyor! #1mayıs2025” paylaşımında kadınların 1 Mayıs İşçi Bayramına katılımı, feminist mücadelenin emek eksenli ve sınıfsal yönünü de içerdiğini göstermektedir. Kamusal alanda emek mücadelesiyle feminist direnişin kesişimi, toplumsal cinsiyetin ekonomik sistemdeki yansımalarına dikkat çekmektedir.

“İstanbul’da dayanışma büyüyor” gibi ifadeler, feminist kolektiflerin sahaya müdahale kapasitesini göstermektedir. Nancy Fraser’ın kavramsallaştırdığı “alt kamusal alanlar” teorisiyle uyumlu olarak kadınların sesi, otoritenin (devletin) söylemsel alanı dışında öznellik kazanmaktadır. “1 Mayıs Taksim Tertip Komitesinin çağrısıyla bir araya gelen gruplar, polis müdahalesiyle gözaltına alınıyor. ÇHD İstanbul Şubesi, saat 15.20 itibarıyla gözaltı sayısının yaklaşık 400 olduğunu açıkladı. #1mayıs2025” paylaşımı; kadınların kamusal protestoları karşısında uygulanan polis şiddeti, otoritenin kadınlar üzerindeki söz hakkı ve denetimini sürdürdüğünü göstermektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyetin hem sosyal hem de siyasal bir çatışma konusu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür eylem temelli paylaşımlar, feminist hareketin kamusal alanda hak talebiyle fiziksel varlık gösterdiklerini belirtmekte, patriyarkal alanın sınırlarını zorlayan görsel ve bedensel bir direniş biçimini meydana getirmektedir (Khazraee ve Novak 2018; Gut 2021; Blaagard ve Roslyng 2022).

Birçok haberin içeriği, temelinde kadın dayanışmasına atıf yapmaktadır. “İşte kadınların yetkililere güveni... Cinsel saldırı, tehdit, alıkoyma, şantajla rağmen 1 sene boyu susacak kadar güvenmiyorlar sizlere. Ama her geçen gün hareketimiz güçlenecek ve Fatma gibi daha birçok arkadaşımız konuşacak. Tüm kadın arkadaşlarımıza çağırımız: Korkmayın, yalnız yürümeyeceksiniz. Sürecin takipçisiyiz.” şeklindeki söylemler, kadınlar arası dayanışma ilişkilerinin yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Sosyolojik olarak bu söylem, feminist etik kapsamında karşılıklı öznellik ve ortak travma bilinci oluşturmaktadır. Kadınların adalet sistemine güveninin kırıldığı için toplumsal dayanışma hukukun alternatifi hâline gelmiştir. Burada Butler’ın prekarite (güvencesizlik) kavramı da dijital örgütlenme pratiği ile kesişmektedir. Butler’a göre prekarite, eşit karşılıklı bağımlılığın toplumsal olarak gerçekleştirilmede başarısız olmaktır (Mulaj 2023). Böylece Butler neoliberal politikalar, keyfi otorite ve polis şiddeti, hapsedme, savaş ve soykırımın belirli kesimleri güvencesizliğe maruz bıraktığını ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet sosyolojisi açısından feminist mücadele, patriyarkal yapıların ve erkek egemen hukuk sisteminin sınırlarını aşmayı ve bu sistemi dönüştürmeyi hedefleyen kurucu bir müdahaledir. “Kadının beyanı esastır” ilkesi, uzun süren feminist mücadelenin ürünü olarak kabul edilmelidir. Burada “olağan ceza usul kurallarının işletilmesi durumunda sistematik olarak kadınların aleyhine bir adalet sorunu ortaya çıktığı için, çözüm olarak mağdurun beyanının esas alınması önerilmektedir” (Özkazanç 2015: 209). Otoritenin bu ilkeyi işlevsizleştirmesi ise, mevcut erkek egemen hukuk sisteminin bir sorumluluğudur. Bu nedenle feminist direniş, doğrudan sistemin ataerkil işleyişine yönelik köklü bir dönüşüm talebini temsil etmektedir (Fraser 1990). “Birlikte yürüyor muyuz? Arkadaşlarını yoruma etiketle, birlikte kaç kişiyyiz görelim!” gibi paylaşımlar, dijital alanda örgütlenen bir direniş çağrısıdır. Hashtag ve etiketleme ile kadınlar arasında dijital dayanışma zincirleri kurulmaktadır. Nancy Fraser’ın bahsettiği duygusal dayanışma kavramı duygular aracılığıyla kurulan, ortak acılar, öfke ve umut gibi hislerin eyleme dönüştüğü bağdır ve feminizmin sosyal hareketlerinde ön plana çıkmaktadır. Kadın dayanışması ve direniş teması aynı zamanda Durkheim’in mekanik ve organik dayanışma türleri açısından da yorumlanabilir. Durkheim’in kavramsallaştırdığı biçimiyle mekanik dayanışma, benzerlik ve ortak kimlik üzerinden şekillenen topluluklara özgüdür. Modern toplumlarda ise farklılık ve iş bölümüne dayalı organik dayanışma öne çıkmaktadır (Durkheim 1964’ten akt.: Cristi 2012). Dijital feminist hareketlerde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, ayrımcılık, taciz gibi ortak travma ve mağduriyet deneyimleri, kadınlar arasında güçlü bir bağ ve kolektif dayanışma hissi yaratmaktadır (Mendes vd. 2018; Mendes, Keller ve Ringrose 2019). Bu birlikteliğin, Durkheim’in mekanik dayanışmasında olduğu gibi, benzerliğe ve ortak acıya dayandığı

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

söylenabilir. Öte yandan dijital feminist platformlar, farkındalık yaratarak ve feminist duyarlılıkları güçlendirerek benzer düşünen kadınlar arasında dayanışmanın gerçekleşmesini sağlamaktadır (Göker 2019). Dijital feminist aktivizmin kolektif kimlikleri örgütlemek, kaynakları geliştirmek, ağları koordine etmek, bilgiyi yaymak ve toplumsal aktörleri harekete geçirmek için önemli işlev gördüğü ortaya çıkmıştır (Annisa 2021). Dolayısıyla günümüzde kadınların dijital platformlar aracılığıyla benzerliklerini ifade etmenin ötesine geçerek organik dayanışma pratikleri geliştirdikleri söylenebilir.

Yasal Haklar ve Politik Mücadele: “İstanbul Sözleşmesi bizim” gibi ifadeler, hukukun cinsiyetsiz değil ataerkil bir düzenle işlediğine atıf yapmaktadır. Kadınların hukuku sahiplenmesi, yasa ile özneleşme biçiminde okunabilir. Bu mücadele otoritenin tarafsız olmayıp cinsiyetli bir fail olduğu eleştirisine sahiptir.

“Narin’in Hesabını Sormak İçin Kadın Meclisleri Var! Sen de Mücadelemize Katıl 21 Ağustos’ta Diyarbakır’da kaybolan 8 yaşındaki Narin Güran’ın nerede olduğunu tüm toplum sordu. 19 gün sonra Narin’in cansız bedeni bulundu. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Kadın Meclisleri olarak 3 gündür İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Eskişehir, Gaziantep, Çorum, Samsun, Bitlis, Antalya’da meydanlardayız. Birçok ilde buluşmaya devam ediyoruz. Bu coğrafyada çocukları kaybedenler, üzerini örtmeye çalışanlar var. Ama onlardan daha çok hesap soranlar var. Öfkesini alıp meydanlara çıkan kadınlar var. Çocukların özgürce yaşaması için her gün emek verenler var. Biz Narin’in ölümünü asla karanlıkta bırakmayacağız. ... Başka Narinler olmasın diye sen de katıl, yapabileceğin çok şey var”.

Yukarıdaki paylaşım, bir kadın cinayeti üzerinden hukuki ve siyasal bir karşı duruşun örgütlendiğini göstermektedir. Kadın Meclislerinin toplanması ve feministlerin eylemleri, yasaların etkin şekilde uygulanmasını talep etmekte ve hukukun işleyişini toplumsal baskı yoluyla etkilemeyi amaçlamaktadır. Bu noktada, Kadın Meclisleri ve benzeri örgütler doğrudan hukuki üretim süreçlerinin parçası olmasalar da siyasal ve toplumsal aktörler olarak hukuki mekanizmaların işleyişine müdahale eden önemli bir rol üstlenmektedir. Burada kadın meclisleri gibi topluluklarının (sivil toplum kuruluşları) yaratabileceği toplumsal hesap verebilirlik, iktidar veya otoriteyi hesap verebilir kılmak için başvuru alan geniş yelpazedeki faaliyet ve mekanizmaları ifade etmektedir. Bu faaliyetlerden bazıları hukuki seferberlik ve güçlendirmeyi kapsamaktadır (Domingo ve O’Neil 2014). Dolayısıyla feminist eylemlilik biçimleriyle hukuksal süreçler arasında ayırım yapmak, toplumsal hareketlerin hukuk üzerindeki dolaylı etkisini daha iyi kavramaya fırsat sağlayabilir. Paylaşım ayrıca toplumsal cinsiyet sosyolojisinde otoritenin “nötr” olmadığına ve ataerkil normlar doğrultusunda

işlediğine dair eleştirilerle ilişkilidir. Feminist aktörler, “hukuka yurttaş katılımı” yerine “hukukun yeniden tanımlanmasını” talep etmektedir. Dolayısıyla bu çaba bir yasama mücadelesi haline gelmektedir. “Çözüm Bakanlıkların çocuklar öldükten sonra dosyalara müdahil olmaları değildir. Çözüm eşit ve özgür yaşam mücadelesine müdahil olmalarıdır. Narin’in davasını takip ediyoruz.” paylaşımı resmî kurumların yalnızca kriz anlarında değil, önleyici politikalarla aktif sorumluluk üstlenmesi gerektiği vurgulamaktadır. Bu paylaşım, toplumsal cinsiyet hukukunun kâğıt üzerinde kalmadan yaşam pratiklerine dönüştürülmesi ile ilgilidir. Sosyolojik olarak bu yaklaşım, “koruyucu devlet” (protective state) anlayışının toplumsal cinsiyet eşitliğiyle yeniden tanımlanmasını ifade etmektedir. Feminist teoride devletin kadınları koruma iddiası “koruyucu devlet” kavramıyla ele alınmakta ve bu yaklaşımın kadınların öznelliğini ve haklarını kısıtlayıcı bir işlev gördüğü ileri sürülmektedir (Kandiyoti 1988; Pateman 1988). Benzer düşünceler Walby (1990) ve Fraser (1992) tarafından da paylaşılmaktadır. Özetle; sosyolojik açıdan devletin koruma işlevi, çocuklar ve kadınlar gibi gruplar lehine bir güvence olarak sunulsa da feminist teori bu koruma yaklaşımının çoğu zaman ataerkil normlar çerçevesinde şekillendiğine ve kadınların öznelliğini sınırlandırdığına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla feminist bakış açısı devletin sadece koruyucu değil, dönüştürücü ve eşitlikçi politikalar üretmesini talep etmektedir. Feminist kuram açısından hukuk, kadınlar için güvence olmak yerine aktif katılımı dönüştürüldüğünde işlevsel olabilir.

Siyasal Baskı Altındaki Kadınlar: “Bir gün önce tahliye ettikleri Av. Dilek Ekmekçi’yi bir gün sonra Melih Gökçek’in oğlu şikâyet etti diye tutukluyorlar. Neye göre? Katiller, tacizciler, 20 suç kayıtlı failler dışarıda ama kadınlar uydurma suçlarla içeride. Dilek Ekmekçi yalnız değildir.” paylaşımı, kadın hakları savunucularının ve özellikle kadın avukatların otorite baskısına maruz kalmasını eleştirmektedir. Burada vurgulanan husus, yalnızca bir bireyin tutuklanması değil, kadın hareketinin kriminalize edilmesidir. Feminist sosyoloji açısından bu tür örnekler, siyasetin ataerkil yapısının kadınların kamusal alanda özneleşmesini tehdit olarak algıladığını göstermektedir. Özellikle hukuki alanda mücadele yürüten kadınların hedef alınması, otoritenin meşruiyetini sorgulayan kadınlara yönelik yapısal baskının bir göstergesidir (Pateman 1988). Butler’ın direniş gösteren kırılğanlıklarına göre kadınlar, sistem tarafından bastırılmak istendikçe daha örgütlü ve politik özneler hâline gelmektedirler (Butler 2015).

Ekonomik ve Sağlık Temelli Eşitsizlikler: “Krizden en çok kadınlar etkileniyor” gibi mesajlar, toplumsal cinsiyetle sınıf ilişkisini ortaya koyan sorunlara işaret etmektedir. Sosyolojik açıdan kadınlar emek piyasasında hem düşük ücretli hem de güvencesiz alanlarda konumlanmaktadır. Dijital feminizmin görevlerinden biri de bu adaletsizliği topluma ifşa

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

etmektedir. “Emeklere sağlık @ceid_dernek Çok değerli bir çalışma. İvedilikle hayata geçirilmesi dileklerimizle...” paylaşımında kadın emeği ve istihdam girişimine yönelik detaylı raporların ortaya konulması desteklenmektedir. Bu paylaşım, kadın emeğine ilişkin bilgi, deneyim ve politika üretiminin ağ temelli, kolektif ve kurumsal olarak paylaşılabılır hâle getirildiğini göstermektedir. Platformlar arası iş birliği, feminist ekonomi politikalarının eleştirel ve geliştirici yönünü yansıtmaktadır. Sosyolojik olarak bu tarz ağ yapılanmaları, toplumsal cinsiyete duyarlı kalkınma çabalarının bir parçasıdır. Kadın emeği konusu sadece bireysel haklar değil, ekonomik eşitlik ve yapısal dönüşüm talebiyle birlikte ele alınmaktadır. “Kadın dostu belediyelere kayyım atamanın ve belediyelerin kadın dostu uygulamalarına engel olmanın nedeni: Kadınları eşit yurttaş olarak görmemektir.” paylaşımı kadın emeğinin ücretli işgücü piyasası dışında kamusal karar alma mekanizmalarında da baskı altına alındığını belirtmektedir. Belediyelere kayyum atanması, özellikle kadın odaklı yerel yönetim politikalarının ortadan kaldırılmasıyla sonuçlanabilir.

Beden ve Sağlık Politikaları: Son zamanlarda pek çok platformda en fazla tartışılan konulardan birisi “normal doğum” argümanıdır. “Özel tıp merkezlerinde planlı sezaryen yasaklandı. Bir annenin doğum şekline, yalnızca hekim ve anne karar verir. Planlı sezaryen yasağı, sadece bir sağlık tercihi değil, kadının yaşam hakkına ve beden bütünlüğüne müdahaledir. Kadınların kendi bedenleri üzerinde söz hakkı tartışılmaz, yasaklanamaz! #BenimBedenimBenimKararım” gibi mesajlar, kadın bedeninin kamusal denetime açık bir siyasi alan haline geldiğini ve kadınların buna karşı mücadelesini temsil etmektedir. Bu söylem, Foucault’nun biyopolitika kavramı (Foucault 2007) ile açıklanan, beden üzerindeki iktidar müdahalesinin feminist direnişle ifşa edilmesidir. Foucault’ya göre biyopolitika, iktidarın yalnızca yasaklama ve baskıdan ibaret olmayıp, bedenin yoğunlaşması, sağlığın ve varoluş koşullarının sorunsallaştırılması yoluyla pozitif işleyen ve sürekli çoğalan söylemler üretmek işleyen bir mekanizmadır (Foucault 2007). Sonuç olarak biyopolitika, iktidarın nüfusun yaşamını, sağlığını, üremesini ve dolayısıyla toplumsal hayatı yönetme biçimi olarak tanımlanabilir. Feminist literatürde ise bu tür devlet müdahaleleri, kadınların bedenleri üzerindeki özerkliğini kısıtlayan ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri derinleştiren uygulamalar olarak ele alınmaktadır (Kandiyoti 1997; Davis 2019). Kadınların kendi bedenleri üzerindeki söz ve karar hakkı talebi, hem biyopolitik müdahalelere karşı bir direnişi hem de toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini ifade etmektedir. Bu tema kapsamındaki diğer önemli konu ise yenidoğan bebeklerdir.

“Özel hastanelerin yenidoğan ünitelerine yatırılan bebekler para uğruna öldürülüyor. 19 hastaneden bahsediliyor, aralarında eski Sağlık Bakanının hastanesi de var. Sorun, sağlık bir kamu hizmeti olması gerekirken onu özel sektöre dönüştürenlerde. Avrupa’nın en büyük adalet sarayları bizde, içinde adalet yok. En büyük şehir hastaneleri bizde, içinde hizmet yok”.

Bu paylaşım, kadın ve çocuk sağlığının neoliberal piyasa yaklaşımıyla değerlendirilmesini eleştirmektedir. Sağlık hizmetlerinin kârlılık üzerinden yapılandırılması ve kadınların üreme sağlığına erişiminin özel sektöre bırakılmasına karşı çıkmaktadır. Feminist sosyoloji açısından bu durum, bireyin sağlığının kamusal bir hak değil, satın alınabilir bir ayrıcalık hâline gelmesi anlamına gelmektedir. Sağlık hizmetlerinin kâr amacıyla özel sektöre devri, toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmekte ve sağlık hakkının bir ayrıcalık haline gelmesine neden olmaktadır (Mackintosh vd. 2016; De Falco vd. 2023). Yasalar ve insanın doğal hakkı gereği, insanların sağlığa erişimi bir ayrıcalık değil, bir haktır (Papadimos 2007). Nüfusun sağlık durumu, belirli bir ülkenin toplumsal yapısına, devlet politikalarına ve ulusal kültüre bağlıdır (Verulava 2021). Zengin ülkelerde ortalama yaşam beklentisi yüksektir. Ancak nüfusun sağlığı yalnızca ülke ekonomisine değil, aynı zamanda servet dağılımına da bağlıdır. Devlet, sağlık hizmetlerine ne kadar çok yatırım yaparsa, sağlık oranları o kadar yüksek olmaktadır. Nüfusun farklı kesimlerindeki sağlık eşitsizliği sorunu, ekonomik eşitsizliğin düzeltilmesiyle ele alınmalıdır. Sağlık reformu yalnızca tıbbi hizmetlerin sağlanmasına değil, aynı zamanda tüm nüfusun sağlık hizmetlerine erişimine de odaklanmalıdır (Verulava 2021: 724).

Burada yine kadınların doğurganlık süreçleri, devlet ve sermaye tarafından yönetilmekte ve yönlendirilmektedir. Bedenlere dair kararlar, toplumsal düzlemde ekonomik ve ideolojik bir kontrol alanına dönüşmektedir (Foucault 2007; Davis 2019). Benzer biçimde “Bakanlar iyi doktorların, hemşirelerin de olduğunu anlatmaya çalışıyor ama bu sadece ‘bazı insanların yaptığı kötülükler’ değil. Eğer sağlık hizmetini ücretsiz olarak sunmazsanız, yenidoğan bebekleri bile koruyamazsınız” paylaşımında kadınların bedenine ve sağlığına yönelik hakların nasıl sermaye mantığına ve sınıfsal eşitsizliklere tabi kılındığı anlatılmıştır. Toplumsal cinsiyet sosyolojisine göre kadınlar, bakım emeğini taşıyan toplumsal gruplar olarak kendi sağlıklarına erişimde ikinci planda kalmaktadır. Bu durum hem patriyarkal hem de sınıfsal eşitsizliklerin kesiştiğini göstermektedir.

Eğitim ve Güçlenme: “Kadınlar illüstrasyonla kendini ifade ediyor” gibi paylaşımlar, yaratıcılık ve otonominin eğitim yoluyla yeniden kazanılmasını ifade etmektedir. Feminist pedagoji, bu atölyeleri bilgiye erişim hakkını demokratik hale getiren araçlar olarak görmektedir. “Psikolojik Sağlamlık Atölyesi Başlıyor! Kendimi tanıyabilmek istiyorum,

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

psikolojiye ilgi duyuyorum diyorsan bu atölye tam sana göre.” paylaşımı da benzer şekilde kolektif bir öğrenme sürecine dönüştüren feminist pedagojik bir pratiği temsil etmektedir. Feminist teoride bu tür atölyeler, kadınların içselleştirilmiş suçluluk, yetersizlik ya da travma duygularına karşı duygusal güçlenme ve birlikte iyileşme alanları olarak işlev görmektedir. “Ne cüretle kadınlara ‘işten ayrılıp evde oturmalarını’ tavsiye ediyorsun Milli Eğitim Müdürü? O öğretmenlerin sorunlarını çözemiyorsan esas sen istifa edip evde otur. Eğitimin ataerki sözcüsü yöneticilere ihtiyacı yok.” benzeri paylaşımlar, kadınların bireysel karar alma kapasitelerinin siyasi ve toplumsal baskılarla sınırlandırılmasına karşı geliştirilmiş bir itirazdır. Toplumsal cinsiyet sosyolojisine göre, kadınlara ev içi rollerin dayatılması, toplumsal yeniden üretim işleviyle ilişkili olarak kadınların görünmez emeğini sabitleyen ataerki normların bir ürünüdür. Bu itiraz, feminist eğitimin temel ilkelerinden biri olan kadının kendi yaşamı üzerinde bilgiye dayalı ve özgür bir biçimde karar verebilme hakkını savunmaktadır.

Kriz Dönemlerinde Kadınlar: Bu tema kapsamında 6 Şubat Kahramanmaraş ve 17 Ağustos 1999 depremlerine yönelik paylaşımlar mevcuttur. “1999 Marmara depreminde çoğumuz arama-kurtarma nedir bilmezken #nasuhmahruki ve arkadaşlarının başarılı kurtarışlarına ve sonrasında birçok arama kurtarma ekibinin kurulmasına ilham vermesine tanığız. Afete müdahaleye katkısını ve bugün maruz bırakıldığı adaletsizliği unutmayacağız.” paylaşımında, geçmişte pek çok arama-kurtarma faaliyetinde başarılı olmuş gönüllü bir yurttaşın göz altına alınmasına tepki ön plandadır.

“Tıpkı kadın cinayetleri gibi depremde ölmek de POLİTİKTİR. 6 Şubat 2023’te bir kez daha gördük ki, depremler de dahil afetler ve felaketler önlenebilir, en az yaşam kaybına yol açacak şekilde yönetilebilir. Yeter ki kar ve rantı yaşam hakkının önüne koyan zihniyet mahkûm edilsin. Afet sonrasında yaraların sarılmasının iki yıl sürmesi de zaten bütçe ayırmamak nedeniyledir. Yani siyasi tercih meselesidir. Afeti fırsata çevirmek isteyen talancı doğa düşmanı zihniyetin dün gece Hataylılara 6 Şubat 2023 gecesini yeniden yaşatması işte bu yüzdendir. #6subat2023 #UnutmadıkUnutturmayacağız”. (KADAV, 6.2.2025)

Yukarıdaki paylaşımın en temel önermesi, afetlerin doğa kaynaklı olması yanı sıra toplumsal olarak inşa edilmiş felaketler olduğudur. Feminist afet sosyolojisine göre afetin kendisi değil, buna verilen tepki, hazırlık düzeyi ve sonrasında gösterilen iyileştirme çabası, esas kırılğanlığı belirlemektedir. Bu dönemlerde sosyal eşitsizlikler çok daha belirgindir (Enarson ve Morrow 1998). Butler (2004) kriz zamanlarının kırılğanlık ve direnişin iç içe geçtiği zamanlar olduğunu ifade etmiştir. Kadınlar bu zamanlarda hem en fazla zarar gören hem de en güçlü karşı koyan özneler olabilir. Kadınlar afetlerde daha fazla risk altındadır. Barınma

koşulları, hijyen, sağlık ve güvenlik gibi ihtiyaçları daha hassas düzeydedir. Afet sonrası dönemde cinsel istismar ve ev içi şiddet riski artmaktadır. Ayrıca kadınlar çoğunlukla bakım emeğini üstlendikleri için çocuk, yaşlı ve engelli bireylerin sorumluluğu kadınlardadır. Paylaşımın “talancı doğa düşmanı zihniyet” ve “6 Şubat’ı unutturmayacağız” vurguları, feminist hafıza politikaları açısından anlamlıdır. Kadın hareketi, unutmaya ve normalleştirmeye karşı bir toplumsal bellek direnci üretmektedir. “Depremler önlenemez ama yaşam hakkını kor ve rantın önünde tutan, eşitlikçi, kamucu politikalarla afete dönüşmesi önlenebilir. #6subat2023 #UnutmadıkUnutturmayacağız” paylaşımı da benzer motivasyonlarla paylaşılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, X platformu özelinde elde edilen bulgulara dayanarak Türkiye’de dijital feminizmin dinamiklerine ve kadın direnişi pratiklerinin çevrimiçi görünümüne odaklanmıştır. Bulgular, her üç X hesabının da cinsiyete dayalı şiddet, kadın hakları, hukuki mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi temel gündemler etrafında sistemli olarak paylaşımlar yaptığı ve kamuoyunu bilgilendirdiğini göstermektedir. Hesapların özellikle toplumsal olaylara (kadın cinayetleri, İstanbul Sözleşmesi, ekonomik eşitsizlikler vb.) karşı dijital kampanyalar düzenleyerek, hashtag ve kolektif eylem çağrıları yoluyla toplumsal farkındalığın artmasına katkıda bulundukları görülmüştür. Etkileşim oranlarının (yorum, beğeni, retweet, görüntülenme) hesapların takipçi sayılarına oranlanarak analiz edilmesi, EŞİK gibi daha küçük toplulukların, takipçi başına daha yüksek etkileşim aldığına işaret etmektedir. Ancak bu etkileşimlerin büyüklüğü, Türkiye’deki toplam X kullanıcısı ve genel nüfusa oranlandığında hâlâ sınırlı bir etkiye işaret etmektedir. Özetle, söz konusu hesaplar kendi toplulukları içinde güçlü ve çeşitli bir dijital direniş pratiği sergilemekte; ancak bu etkileşimin toplumsal dönüşüm yaratmadaki etkisi, yalnızca dijital platformlarla sınırlı kalmaktadır.

Takipçisi daha yüksek olan KCDP hesabında, özellikle kadınların maruz kaldığı şiddet ve ayrımcılık vakaları, sosyal medyada hızlıca karşılık bulmakta; öfke, dayanışma ve adalet talepleri etrafında binlerce kişi tarafından paylaşılarak geniş bir görünürlük kazanmaktadır. Örneğin çalışma kapsamında incelenen feminist hesapların paylaşımlarında, belirli dönemlerde bariz artışlar gözlenmiştir. Bu artışlar çoğunlukla önemli olaylarla (Narin Güran cinayeti gibi) kesişmektedir. Böylece çevrimiçi paylaşım trendleri toplumsal olayların bir indikatörü işlevi görmektedir ve dijital veriler, kadın hareketinin nabzını tutmayı sağlayan değerli göstergeler sunmaktadır. KADAV ise ağırlıklı olarak cinsiyete dayalı şiddet ve hak ihlalleri ile afet, krizler ve kırılancılık temaları kapsamındaki unsurlara odaklanırken, diğer temalar açısından zayıf bir paylaşım içeriğine sahiptir. Çok daha az takipçiye sahip EŞİK ise, KADAV’a kıyasla cinsiyete

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

dayalı şiddet ve hak ihlalleri, feminist kolektif eylem ve dayanışma, ekonomik ve sağlık temelli eşitsizlikler, eğitim ve güçlenme temalarında daha başarılı trende sahiptir. Bu durum, nicel analizdeki istatistiksel anlamlılıkların EŞİK lehine olmasıyla desteklenmektedir. Çalışmada tespit edilen temel eğilim, dijital feminist içeriklerin dayanışma, ifşa ve politik talep ekseninde yoğunlaştığıdır. Kadınlar olaylar karşısında hem tepki göstermekte hem de somut talepler dile getirmektedir. Bu paylaşımların önemli bir bölümü, klasik medya organlarında yer bulamayan görüşleri ve tanıklıkları içerdiği için dijital alan alternatif bir medya gibi işlev görmektedir.

Araştırma bulguları, literatürdeki genel kanıyla uyumlu biçimde dijital platformların feminist direnişi kolaylaştıran ancak tek başına yeterli kılmayan araçlar olduğunu göstermektedir. Çevrimiçi alanlar hızlı mobilizasyon, düşük maliyet, geniş kitlelere erişim gibi avantajlar sunsa da kalıcı toplumsal dönüşüm için çevrimdışı eylemlilikle desteklenmesi gereklidir. Nitekim Türkiye örneğinde de en etkili sonuçlar, dijital kampanya ile sokak protestosunun veya hukuki mücadelenin iç içe geçtiği durumlarda alınabilmektedir. X platformundaki paylaşım trendleri, kadınların sesini duyurmak için yeni nesil yöntemleri benimsediğini ve bu yöntemlerin önemli ölçüde etkili olduğunu kanıtlamaktadır. Çevrimiçi feminist direniş, toplumda giderek daha fazla yankı bulmakta ve ataerkil yapıları sarsmaktadır. Ancak bu mücadelenin sürdürülebilir olması için dijital ile fiziksel dünyanın birlikteliği, kapsayıcılığın sağlanması ve yeni stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Öncelikle çalışma yalnızca X platformundaki paylaşımları ele aldığı için dijital feminizmin tüm mecralardaki görünümünü kapsamamaktadır. Diğer yandan YouTube, Instagram, Facebook gibi diğer platformlar da kadın direnişi pratiklerinin sergilendiği önemli alanlardır. Özellikle Instagram’da görsel kampanyalar, YouTube’da vlog anlatıları ve Facebook’taki kapalı gruplar, Türkiye’de feminist tartışmaların yürüdüğü farklı mecralar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla gelecekteki çalışmaların farklı sosyal ağları da analize katması, dijital feminizmin bütüncül yönelimlerini belirlemek açısından önemlidir. İkinci olarak bu çalışma daha çok içerik trendlerine odaklandığı için bu içerikleri üreten ve tüketen aktörlerin demografik özelliklerini derinlemesine inceleyememiştir. Dijital veriler anonim ya da yarı anonim olabildiği için çevrimiçi feminist toplulukların sosyolojik profili (yaş, sınıf, eğitim, coğrafi dağılım) hakkında sınırlı çıkarım yapılabilmektedir. Gelecekte nitel yöntemlerle (mülakatlar ve etnografik çalışmalar) desteklenecek araştırmalar, dijital aktivistlerin motivasyonları, karşılaştıkları engeller ve stratejileri konusunda daha derin bilgiler sağlayabilir. Bir diğer sınırlılık, platformların algoritmik değişkenlerine ilişkindir. X

platformundaki trend algoritması, paylaşımların görünürlük ölçütleri ve üretilen içerikler (şikayetler ve politik faktörler) nedeniyle hesapların kapatılması zaman içinde değişebilmekte, bu da karşılaştırmalı uzun dönem analizlerini zorlaştırmaktadır. Bu çalışmada dikkate alınan 2024-2025 döneminde trend olan bir hashtag, algoritma güncellemeleri sonrası aynı etkileşimle trend olamayabilir. Bu tür teknik faktörler, dijital aktivizmin etkisini değerlendirirken hesaba katılması gereken harici değişkenlerdir.

EXTENDED ABSTRACT

Digital platforms have revolutionized social movements' communication, organization and visibility maintenance in recent years. Social media has given rise to new forms of expression for feminist activism in particular, providing alternatives to more conventional forms of protest and broadening the conversation about gender equality. This study aims to investigate the construction and dynamics of digital feminist activism in Turkey through a feminist-sociological lens by focusing on the trends, themes and engagement metrics of selected feminist accounts on the X platform (formerly Twitter). The rise of digital feminism, often associated with the fourth wave of feminist movements, has significantly altered the modes and spaces of political expression and resistance against patriarchy. Particularly in countries like Turkey where traditional media is often constrained and physical protests are limited due to governmental pressures, digital platforms provide a critical alternative for visibility, mobilization and collective action. The research identifies a significant gap in the Turkish academic literature, where studies have mostly focused on narrative collections and descriptive analyses of feminist expression on social media. To address this, the present study focuses on three active feminist X accounts, namely as Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP), Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), and Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK) which were chosen based on their national visibility, sustainability in posting for at least a year and active engagement in feminist campaigns. The core research questions are: (1) What are the interaction patterns (likes, retweets, comments, views) of these accounts? and (2) What themes do these accounts emphasize regarding women's representation, resistance strategies, and feminist activism? The study draws on feminist theory, sociology of gender and public sphere frameworks to interpret how digital feminist discourse is shaped in the Turkish context.

This study approaches digital feminist resistance by using a multi-layered theoretical framework. First, Castells' network society theory helps interpret engagement metrics (likes, comments, retweets and views) not just as numbers but as indicators of the strength and spread of digital feminist networks. Fraser's concept of counter-publics and Mouffe's idea of agonistic

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

spaces explain how feminist accounts create alternative digital arenas in response to dominant patriarchal discourse. Butler’s theory of performativity shows how repeated expressions and content on platforms like X help (re)construct gender identities. Melucci’s new social movement theory helps analyze how identity, culture and solidarity shape digital activism. Bourdieu’s notion of habitus is also useful to understand how patriarchal norms are reproduced online, for example through sexist trolling or algorithmic bias. The study also uses intersectionality to highlight how gender, class, ethnicity, and sexual orientation affect both the visibility and vulnerability of users in digital spaces. Finally, the role of platform capitalism, including algorithmic sorting and content moderation, is considered as a structural factor that affects the reach and visibility of feminist messages. This multi-theoretical approach allows the study to go beyond surface-level description and to explain how digital feminism operates in terms of public space, identity, power and resistance.

Methodologically, the study adopts a mixed-methods design. Quantitatively, it analyzes user interaction metrics for each X account, calculating mean engagement figures (likes, comments, retweets, and views) and conducting statistical comparisons using the Kruskal-Wallis non-parametric test due to non-normal data distribution. These metrics were also normalized based on the number of followers to correct for biases stemming from varying account sizes. All data were collected from original posts shared between January 1, 2024, and May 10, 2025, excluding retweets and quoted tweets to ensure analytical focus on content directly produced by the accounts. In account selection, three feminist X accounts were chosen based on criteria such as nationwide visibility, consistent content sharing for at least one year, and a clear focus on women’s rights. Posts that were retweets, quoted tweets or shared from other accounts were excluded to ensure originality. To address potential bias due to follower count differences, interaction metrics were normalized by dividing total engagement values by the number of followers. For the qualitative component, an open thematic content analysis was conducted on the textual content of the posts. The analysis avoided pre-defined codes and instead generated codes inductively from the data. Each post was read line by line and themes were developed based on recurring words, phrases and semantic patterns. The coding process followed Braun and Clarke’s (2006) method for thematic analysis. Posts that received the highest engagement were separately analyzed to understand the specific themes that resonate most with the digital feminist community and wider public. Time-series visualizations were also produced to track engagement peaks with focused thematic interpretations of high-impact

posts. The study refrained from using paid API tools due to access limitations and instead employed manual extraction and processing to ensure data integrity and transparency.

The findings from the mixed-methods design reveal that accounts with long-term digital presence tend to have higher overall engagement, but when adjusted by follower count, smaller and more active communities show stronger relative interaction. The Kruskal-Wallis test confirmed significant differences in likes, comments, retweets and views among the three accounts. Temporal trend analysis identified key engagement peaks tied to themes such as femicide, body and health rights, gender-based violence, and crisis or disaster-related vulnerabilities. These themes often aligned with moments of public pressure, legal response or real-world mobilization, showing how digital discourse can have offline impact. EŞİK demonstrated the highest posting frequency (averaging over four posts per day), indicating an intensive and campaign-oriented digital strategy, while KCDP maintained a steady and sustained presence with fewer but more widely circulated posts. KADAV, in contrast, exhibited a lower frequency of posts, often focusing on deeply analytical or structural issues such as gendered impacts of natural disasters or social inequality, suggesting a more field-based organizational model. In terms of engagement, KCDP garnered the highest absolute interaction figures including views, likes and retweets, attributed to its long-term presence and high follower count. However, when adjusted for follower numbers, EŞİK surpassed KCDP in normalized interaction metrics, highlighting the former's capacity to activate its audience despite its smaller size. The Kruskal-Wallis test showed statistically significant differences between the accounts in terms of all four engagement types ($p < 0.05$), reinforcing the notion that each platform adopts distinct strategies and resonates with different audience segments. The thematic analysis identified six major recurring themes across the posts: (1) gender-based violence and legal injustice, (2) collective feminist action and solidarity, (3) women's bodily autonomy and health rights, (4) economic and social inequality, (5) empowerment through education and legal awareness, and (6) women's experiences in times of crisis such as earthquakes or political repression. Posts related to femicide (e.g., Narin Güran and Pınar Gültekin) consistently generated the highest engagement, reflecting the urgency and public resonance of violence against women in Turkey's socio-political climate. Additionally, posts that challenged state control over reproductive rights or exposed institutional misogyny also received significant attention. The thematic analysis revealed a rich diversity of feminist concerns, ranging from femicide and bodily autonomy to political repression and labor rights. Posts with emotionally charged language, storytelling techniques or direct calls to action

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişî Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

generated higher resonance, particularly during crisis moments such as high-profile murders or political decisions affecting women’s rights.

The study makes three contributions: (i) it combines content analysis with platform metrics, offering a more empirical and layered approach; (ii) it applies intersectionality and counter-public theories to reveal the complex nature of digital feminism in Turkey; and (iii) it proposes a replicable analysis method based on data normalization and peak trend mapping, which may benefit future researchers. In conclusion, this research contributes to the growing body of literature on digital feminism by providing a comprehensive empirical analysis of feminist resistance practices on the X platform within the Turkish context. The study supports that digital spaces serve as alternative public spheres where feminist actors construct counter-narratives, mobilize collective action and reclaim agency against patriarchal dominance. The mixed-methods approach revealed both the quantitative dynamics of audience interaction and the qualitative depth of thematic content, showing how digital feminism transcends mere online visibility to foster tangible social and political impact. However, the findings also underscore the limitations imposed by platform capitalism, algorithmic bias and digital misogyny. Despite their empowering potential, digital platforms are not neutral; they often reproduce structural inequalities by privileging certain voices while marginalizing others. The study also emphasizes the importance of intersectional awareness in feminist digital activism, reminding for inclusivity that goes beyond urban, middle-class perspectives to reflect the diverse realities of all women including ethnic minorities, rural populations and LGBTQ+ individuals. By bridging statistical evidence with sociological interpretation, the study both maps the landscape of digital feminist activism in Turkey and sets a precedent for future research examining the complex interplay between digital technologies, social movements and gender politics. Ultimately, this study affirms that if digital feminism can be strategically mobilized, it holds the potential to generate meaningful resistance, foster solidarity and transformative change.

KAYNAKÇA

- Agamben, G. (2005). *State of Exception*, K. Attell (Çev.), USA: University of Chicago Press.
- Aksu, O. (2017). Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı Analizi: Kadın Dernekleri, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 146-159.
- Alikılıç, Ö., Baş, Ş. (2019). Dijital Feminizm: Hashtag’ın Cinsiyeti, *Fe Dergi*, 11(1), 89-111.
- Altınay, R. E. (2014). “There Is A Massacre of Women”: Violence Against Women, Feminist Activism, and Hashtags in Turkey, *Feminist Media Studies*, 14(6), 1102-1103.
- Altuntaş, B., Alemdar, M. Y. (2022). Dijital Feminist Aktivizmde İletişim Ağı Olarak Twitter Kullanımı, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 862-891.
- Amnesty International. (2018). Toxic Twitter – Women’s Experiences of Violence and Abuse On Twitter. <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women/> (Erişim: 20.05.2025).
- Annisa, R. (2021). Digital Feminist Activism: Analyzing Jakarta Feminist As A Collective Identity, Resources, Network, Information Dissemination, and Mobilization, *Jurnal Sosiologi Dialektika*, 16(2), 175-186.
- Banerjee, S., Kankaria, L. (2022). Networking Voices Against Violence: Online Activism and Transnational Feminism in Local-Global Contexts, *Wagadu: A Journal of Transnational Women's & Gender Studies*, 24(1), 81-97.
- Banet-Weiser, S. (2018). *Empowered: Popular Feminism and Popular Misogyny*, USA: Duke University Press.
- Bitmez, M. N. (2019). İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Türkiye’de Kadına Yönelik Sosyal Politikalar, *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4, 53-80.
- Blaagaard, B., Roslyng, M. M. (2022). Rethinking Digital Activism: The Deconstruction, Inclusion, and Expansion of the Activist Body, *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 38(72), 45-64.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination*, USA: Stanford University Press.
- Bruns, A., Stieglitz, S. (2013). Towards More Systematic Twitter Analysis: Metrics For Tweeting Activities, *International Journal of Social Research Methodology*, 16(2), 91-108.
- Butler, J. (2004). *Precarious Life: The Powers of Mourning and Violence*, London and New York: Verso.
- Butler, J. (2015). *Notes Toward A Performative Theory of Assembly*, USA: Harvard University Press.
- Castells, M. (2012). *Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age*, Cambridge: Polity Press.
- Cernohorská, V. (2019). Who’s Afraid of the Istanbul Convention? Resisting ‘Gender Ideology’ Narratives in the Age of Digital Feminism, *Feminist Circulations Between East and West*, 91-107.
- Clark, R. (2016). “Hope in A Hashtag”: The Discursive Activism of #WhyIStayed, *Feminist Media Studies*, 16(5), 788-804.

Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

- Cochrane, K. (2014). *All the Rebel Women: The Rise of the Fourth Wave of Feminism*, London: Guardian Books.
- Cover, R. (2012). Performing and Undoing Identity Online: Social Networking, Identity Theories and the Incompatibility of Online Profiles and Friendship Regimes, *Convergence*, 18(2), 177-193.
- Cowman, K. (2010). ‘Carrying On A Long Tradition’ Second-Wave Presentations of First-Wave Feminism in Spare Rib C. 1972-80, *European Journal of Women’s Studies*, 17(3), 193-210.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color, *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299.
- Cristi, M. (2012). Durkheim On Moral Individualism, Social Justice and Rights: A Gendered Construction of Rights, *Canadian Journal of Sociology*, 37(4), 409-438.
- Çelik, Y. (2024). X’te # BELİEVEWOMEN Hareketi Üzerine Bir İnceleme, *İletişim Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 246-257.
- Çınarlı, İ. E. (2024). Üçüncü Dünya Ülkelerindeki Kadınlık Deneyimlerini Feminizm İçerisine Dahil Etmek ve Ötesi, *İmgelem*, (14), 251-276.
- Daniels, J. (2009). Rethinking Cyberfeminism(S): Race, Gender and Embodiment, *Women’s Studies Quarterly*, 37(1/2), 101-124.
- Davis, D. A. (2019). Obstetric Racism: The Racial Politics of Pregnancy, Labor, and Birthing, *Medical Anthropology*, 38(7), 560-573.
- De Falco, R., Hodgson, T. F., McConnell, M. vd. (2023). Assessing The Human Rights Framework On Private Health Care Actors and Economic Inequality, *Health and Human Rights*, 25(2), 125-139.
- De Vries, E. L. (2019). When More Likes Is Not Better: The Consequences of High and Low Likes-To-Followers Ratios For Perceived Account Credibility and Social Media Marketing Effectiveness, *Marketing Letters*, 30(3), 275-291.
- Dinçer, P. (2023). Digital Feminist Activism in Turkey: Has Long-Awaited Fourth Wave Feminism Arrived?, *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 6(1), 282-303.
- Domingo, P., O’Neil, T. (2014). The Politics of Legal Empowerment. Legal Mobilisation Strategies and Implications For Development. *Report*, London: Overseas Development Institute.
- Drüeke, R., Zobl, E. (2016). Online Feminist Protest Against Sexism: The German-Language Hashtag #Aufschrei, *Feminist Media Studies*, 16(1), 35-54.
- Eagle, R. B. (2015). Loitering, Lingerin, Hashtagging: Women Reclaiming Public Space via #BoardtheBus, #StopStreetHarassment, and The #EveryDaySexism Project, *Feminist Media Studies*, 15(2), 350-353.
- Enarson, E., Morrow, B. H. (1998). *The Gendered Terrain of Disaster: Through Women’s Eyes*, Westport CT: Praeger Publishers.
- Eslen-Ziya, H. (2013). Social Media and Turkish Feminism: New Resources For Social Activism, *Feminist Media Studies*, 13(5), 860-870.

- Folbre, N. (1994). *Who Pays for the Kids? Gender and the Structures of Constraint*, London: Routledge.
- Fotopoulou, A. (2016). Digital and Networked By Default? Women's Organizations and The Social Imaginary of Networked Feminism, *New Media & Society*, 18(6), 989-1005.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi*, 2. Basım, H. U. Tanrıöver (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fraser, N. (1990). Rethinking The Public Sphere: A Contribution To The Critique of Actually Existing Democracy, *Social Text*, 25/26, 56-80.
- Gill, R. (2007). *Gender and The Media*, Cambridge: Polity Press.
- Gill, R., Scharff, C. (Eds.) (2013). *New Femininities: Postfeminism, Neoliberalism and Subjectivity*, New York: Springer.
- Gillespie, T. (2018). *Custodians of The Internet: Platforms, Content Moderation, and The Hidden Decisions that Shape Social Media*, New Haven: Yale University Press.
- Gorwa, R., Binns, R. ve Katzenbach, C. (2020). Algorithmic Content Moderation: Technical and Political Challenges in the Automation of Platform Governance, *Big Data & Society*, 7(1), 1-15.
- Göker, Z. G. (2019). Memories, Stories and Deliberation: Digital Sisterhood On Feminist Websites in Turkey, *European Journal of Women's Studies*, 26(3), 313-328.
- Gunn, C. (2015). Hashtagging From The Margins: Women of Color Engaged in Feminist Consciousness-Raising On Twitter, K. E. Tassie ve S. M. B. Givens (Eds.), *Women of Color and Social Media Multitasking: Blogs, Timelines, Feeds, and Community içinde* (21-34), Lanham, MD: Lexington Books.
- Gut, G. (2021). When Symbols Strike: The Role of Symbols and Visual Media For Online Activism, Networks, and Connection in The Women's Strike in Poland, *Student Paper*, Lund University.
- Gül, S. S., Özen, B. ve Nizam, Ö. K. (2017). Morçatı ve Şefkat-Der Örneğinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sivil Toplumun Rolü, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 199-226.
- Han, X. (2018). Searching For An Online Space For Feminism? The Chinese Feminist Group Gender Watch Women's Voice and Its Changing Approaches To Online Misogyny, *Feminist Media Studies*, 18(4), 734-749.
- Jane, E. A. (2014). 'Back To The Kitchen, Cunt': Speaking The Unspeakable About Online Misogyny, *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*, 28(4), 558-570.
- Kama-Özelkan, F. (2024). The# METOO Movement In Turkey: Intersecting Continuums of Online and Offline Feminist Activism, Doctoral Dissertation, Sabanci University-, Graduate School of Social Sciences.
- Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with Patriarchy, *Gender & Society*, 2(3), 274-290.
- Kandiyoti, D. (1997). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç ve F. Özbay (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaya, İ. (2022). Covid-19 Salgını Döneminde Dijital Bölünme: Kadınların Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma, *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 554-573.

**Dijital Feminizm ve Kadın Direnişi Pratikleri: Türkiye’deki Feminist X
(Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz**

- Kaya, Ş. (2018). Kadın ve Sosyal Medya, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(2), 563-576.
- Kekeç, S. G., Taşcıoğlu, R. (2018). Özgecan Aslan Cinayetinin Dijital Platformlarda Yansıması: Ekşi Sözlük Üzerine Bir İnceleme, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (30), 439-452.
- Khazraee, E., Novak, A. N. (2018). Digitally Mediated Protest: Social Media Affordances For Collective Identity Construction, *Social Media+Society*, 4(1), 1-14.
- Kökalan Çımrın, F., Öztürk, I. ve Demir, A. C. (2024). Türkiye’de İslami Feminist Hareketin Dijital Aktivist Yansımaları: Havle Kadın Derneği ve Reçel Blog Örneği, *İmgelem*, 15, 239-268.
- Kuhn, A. (2013). Structures of Patriarchy and Capital in the Family, *Feminism and Materialism (RLE Feminist Theory)* içinde (42-67), London: Routledge.
- Kuyucu, M. (2013). Social Media and Violence To Woman via Twitter During Gezi Park Occupy, *IBB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 12(4), 60-83.
- Losh, E. (2014). Hashtag Feminism and Twitter Activism in India, *Social Epistemology Review and Reply Collective*, 3(3), 11-22.
- Loza, S. (2014). Hashtag Feminism, #SolidarityIsForWhiteWomen, and The Other #FemFuture, *Ada: A Journal of Gender, New Media, and Technology*, 5, 1-29.
- MacKenzie, A. (2023). A Feminist Postdigital Analysis of Misogyny, Patriarchy and Violence Against Women and Girls Online, . *Constructing Postdigital Research: Method and Emancipation içinde* (275-294), Cham: Springer Nature Switzerland.
- Mackintosh, M., Channon, A., Karan, A. vd. (2016). What Is The Private Sector? Understanding Private Provision In The Health Systems of Low-Income and Middle-Income Countries, *The Lancet*, 388(10044), 596-605.
- Mantilla, K. (2015). *Gendertrolling: How Misogyny Went Viral*, UK: Bloomsbury Publishing.
- Martin, C., Valenti, V. (2013). *#FemFuture: Online Revolution*, New York: Barnard Center for Research on Women.
- Maulana, M. F. (2021). Meme and Cyber Sexism: Habitus and Symbolic Violence of Patriarchy On The Internet, *Simulacra*, 4(2), 215-228.
- Megarry, J. (2018). Under The Watchful Eyes of Men: Theorising The Implications of Male Surveillance Practices For Feminist Activism On Social Media, *Feminist Media Studies*, 18(6), 1070-1085.
- Melucci, A. (1996). *Challenging Codes: Collective Action In The Information Age*, UK: Cambridge University Press.
- Mendes, K., Keller, J. ve Ringrose, J. (2019). Digitized Narratives of Sexual Violence: Making Sexual Violence Felt and Known Through Digital Disclosures, *New Media & Society*, 21(6), 1290-1310.
- Mendes, K., Ringrose, J. ve Keller, J. (2018). #MeToo and The Promise and Pitfalls of Challenging Rape Culture Through Digital Feminist Activism, *European Journal of Women’s Studies*, 25(2), 236-246.

- Mlambo-Ngcuka, P. (2020). Violence Against Women and Girls: The Shadow Pandemic. UNWOMEN. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic> (Erişim: 10.07.2025).
- Moon, S., Yoo, S. (2022). Are More Followers Always Better? The Non-Linear Relationship Between The Number of Followers and User Engagement On Seeded Marketing Campaigns In Instagram, *Asia Marketing Journal*, 24(2), 62-77.
- Mouffe, C. (2011). *On the Political*, London: Routledge.
- Mulaj, J. (2023). Ontology As Ideology: A Critique of Butler's Theory of Precariousness, *Constellations*, 31, 491-505.
- Munro, E. (2013). Feminism: A Fourth Wave?, *Political Insight*, 4(2), 22-25.
- Nas, A. (2016). Familialization of Women: Gender Ideology in Turkey's Public Service Advertisements, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 8(1), 168-182.
- Noble, S. U. (2018). *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism*, USA: New York University Press.
- Nowak, J. (2016). Internet Meme As Meaningful Discourse: Towards A Theory of Multiparticipant Popular Online Content, *Central European Journal of Communication*, 9(16), 73-89.
- O'Shanassy, R. (2022). Networked Feminisms in the Time of COVID-19, Master of Arts Thesis, Flinders University, College of Humanities, Arts and Social Sciences.
- Özdemir, Y. D. (2015). Taciz Anlatılarında Cinsiyetçi Söylemin Yeniden İnşası: #sendeanlat, *Moment Dergi (Hacettepe Üniversitesi Kültürel Çalışmalar Dergisi)*, 2(2), 80-103.
- Özkan, S. (2018). Kadına Yönelik Şiddet ve Sosyal Medya Aktivizmi: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Örneğinde İçerik Analizi, *Yeni Düşünceler*, 9, 57-69.
- Özkazanç, A. (2015). Feminizm ve Hukuk Üzerine Eleştirel Düşünceler, *Ankara Barosu Dergisi*, 4, 205-210.
- Öztunç, M. (2023). Digital Activism In Turkey: Istanbul Convention As A Symbol of Women's Movement, *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 13(2), 407-423.
- Papacharissi, Z. (2015). *Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics*, UK: Oxford University Press.
- Papadimos, T. J. (2007). Healthcare Access As A Right, Not A Privilege: A Construct of Western Thought, *Philosophy, Ethics, and Humanities in Medicine*, 2(1), 2-8.
- Pateman, C. (1988). *The Sexual Contract*, USA: Stanford University Press.
- Schuster, J. (2017). Why The Personal Remained Political: Comparing Second and Third Wave Perspectives On Everyday Feminism, *Social Movement Studies*, 16(6), 647-659.
- Silveirinha, M. J. (2007). Displacing The "Political" The "Personal" In The Media Public Sphere, *Feminist Media Studies*, 7(1), 65-79.
- Şahin, S., Bayhan, A. C. (2020). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Ekonomik Boyutu, *Lectio Socialis*, 4(1), 59-74.
- Şen, A. F., Kök, H. (2017). Sosyal Medya ve Feminist Aktivizm: Türkiye'deki Feminist Grupların Aktivizm Biçimleri, *Atatürk İletişim Dergisi*, (13), 73-86.

Dijital Feminizm ve Kadın Direniş Pratikleri: Türkiye'deki Feminist X (Eski Adıyla Twitter) Hesapları Üzerine Karma Yöntemli Bir Analiz

- Şener, G. (2021). *Digital Feminist Activism In Turkey*. B. Cammaerts ve N. Anstead (Eds.), Media@ LSE Working Paper, 67, London: London School of Economics and Political Science.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, (6. Bbasım), Boston: Allyn and Bacon.
- Thrift, S. C. (2014). # YesAllWomen As Feminist Meme Event, *Feminist Media Studies*, 14(6), 1090-1092.
- Tufekci, Z. (2017). *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*, New Haven, CT: Yale University Press.
- Van Dijck, J. (2013). *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*, UK: Oxford University Press.
- Verulava, T. (2021). Access To Healthcare As A Fundamental Right Or Privilege?, *Siriraj Medical Journal*, 73(10), 721-726.
- Walby, S. (1990). *Theorizing Patriarchy*, Oxford: Basil Blackwell.
- Walby, S. (2011). *The Future of Feminism*, Cambridge: Polity Press.
- Waters, M. (1989). Patriarchy and Viriarchy: An Exploration and Reconstruction of Concepts of Masculine Domination, *Sociology*, 23(2), 193-211.
- Wilde-Blavatsky, A. (2013). Stop Bashing White Women In The Name of Beyoncé: We Need Unity Not Division. The Huffington Post UK. http://www.huffingtonpost.co.uk/adele-tomlin/whitefeminism_b_4477351.html (Erişim: 16.07.2025).
- Yılmaz, B. (2015). Yeni Medya Ortamlarında Örgütlenme ve Toplumsal Etkileri: #sendeanlat Örnek Olayı İncelemesi (325-337), Ulusal ve Kurumsal Çatışmalar/Çözümlemeler Kongresi Bildiriler Kitabı, Düzce Üniversitesi, Düzce.

Makale Bilgisi/Article Information

Etik Beyan:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	Ethical Statement:	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	Conflict of Interest:	The authors declare that declare no conflict of interest.
Yazar Katkı Beyanı:	Birinci yazarın makaleye katkısı %50, ikinci yazarın makaleye katkısı %50'dir.	Author Contribution Declaration:	The contribution of the first author to the article is 50% and the contribution of the second author to the article is 50%.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	Financial Support:	The study received no financial support from any institution or project.
Yapay Zekâ Kullanımı:	Bu çalışmada herhangi bir yapay zekâ tabanlı araç veya uygulama kullanılmamıştır.	Use of Artificial Intelligence:	This study did not utilize any artificial intelligence-based tools or applications.
İntihal:	Bu makalede intihal taraması yapılmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir. – İntihal.Net	Plagiarism:	This article has been scanned for plagiarism and it has been confirmed that it does not contain plagiarism. – İntihal.Net